

Seminarierektor Svend Mogensen

1896-1988

En smuk junidag, den 7. juni, døde fhv. rektor Svend Mogensen, en måned efter at være fyldt 92 år. Sammen med H. K. Kristensen og Valdemar Andersen udgjorde Mogensen det trekløver der tegnede foreningen i så mange gode år.

Svend Mogenen var født i Astrup i Århus amt. Han valgte det teologiske studium og blev cand.theol. i 1920. Det blev dog ikke en præstegerning der blev hans liv, han valgte i stedet undervisningen som sit område. Fra 1922 til 1947 var han ansat ved Århus seminarium og i en årrække var han undervisningsassistent i kirkehistorie ved Århus universitet. I 1947 blev han leder af Ribe statsseminarium, først som forstander - senere blev titlen forandret til seminarierektor. Da han forlod seminariet i 1966 bosatte han sig i Gredstedbro, senere i Øster Vedsted. De sidste år var han præget af sygdom og måtte derfor afstå fra at deltage i det foreningsliv der havde optaget ham hele livet.

Svend Mogensen havde mange tillidsposter inden for seminarieverdenen, og han var bl.a. redaktør af Dansk Seminarieblad fra 1946 til 1954. Men især havde han tillidshverv inden for det folkelige og nationale arbejde. Han var i mange år formand for De sønderjyske Foreninger i Ribe Amt, hvor han senere blev udnævnt til æresmedlem.

Fra 1957 til 1974 var Mogensen medlem af Historisk Samfunds bestyrelse, og han blev hurtigt medlem af årbogens redaktion. Arbejdet i redaktionen optog ham meget, og han var ivrig medarbejder i de år, hvor Historisk

Forstander Svend Mogensen.

Samfund for alvor tog fat på sin udgivervirksomhed. Han var i højere grad redaktør end skribent. Han har skrevet en del artikler i faglige tidsskrifter, i Fra Ribe Amt kun en enkelt - i 1967 (side 481) og typisk nok er denne artikel også en redigering, af lærer J. K. Jensens erindringer. Han fortsatte i årbogsredaktionen efter at være gået ud af bestyrelsen. Den sidste årbog der bærer hans navn som redaktionsmedlem er jubilæumsårbogen i 1977.

Svend Mogensen var humanist, præget af klassisk og kristen kultur. Karakteristisk for ham var f.eks. at hans jubilæumshilsen til Historisk Samfunds 75-års jubilæum, som han ikke kunne deltage i på grund af sygdom, sluttede med en hilsen på latin. Han var - med et udtryk der måske er sjældent i dag - et fint menneske.

Vi mindes rektor Svend Mogensen og hans arbejde i foreningen med megen taknemmelighed.

Verner Bruhn

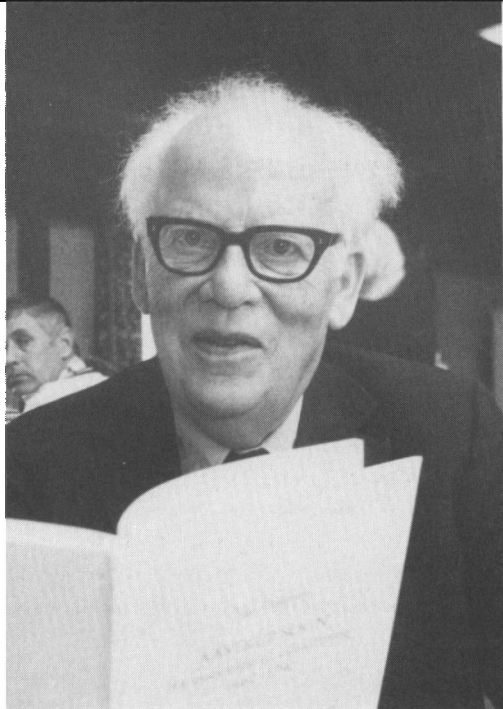
Knud Høgsbro Østergaard 20.11.1900 - 1.10.1987

Ved Knud Høgsbro Østergaards død har dansk lokalhistorisk arbejde og udforskningen af den ældste danske kirkes historie mistet en sprudlende og visionær personlighed, der endog i en alder af 87 fortsat var dybt engageret i det historiske arbejde.

Knud Høgsbro Østergaard blev født i præstegården på Nyord. Senere flyttede familien til Vestjylland, hvor faderen blev sognepræst i Thorstrup-Horne pastorat. I 1915 rejste familien til USA, hvor faderen var præst for en dansk menighed. Ved faderens død i 1917 måtte Knud Høgsbro Østergaard afbryde sin uddannelse for at kunne bidrage til familiens underhold. Han blev ansat på en maskinfabrik, og da familien efter 1. verdenskrigs ophør vendte tilbage til Danmark, gik han videre i det spor og blev uddannet som maskiningeniør i 1925. Efter at have arbejdet i den tekniske branche i nogle år, tog han studentereksamen for senere at uddanne sig som teolog. Han blev kandidat i 1936, og blev samme år ansat som sognepræst i Aastrup og Vr. Starup. Han blev pensioneret i 1970.

Knud Høgsbro Østergaards lange og brede uddannelse og kontakter til vidt forskellige erhverv har uden tvivl været af stor betydning for hans evne til at finde nye og frugtbare indfaldsvinkler til kendt stof og til at gå metodisk og grundigt til værks i indsamlingen af materiale til belysning af hans teorier.

Høgsbro Østergaards historiske interesse blev allerede i 1938 udmøntet i et engageret arbejde i udbygningen af det lokalhistoriske arkiv i Aastrup, landets ældste fra 1913. I Hol-

Sognepræst Knud Høgsbro Østergaard.

sted blev han naturligt nok den første formand for det lokalhistoriske arkiv for Holsted kommune, oprettet i 1972. Høgsbro Østergaards medrivende og dybt engagerede indsats gennem de mere end 40 år på det lokalhistoriske område har sat sit store og vedvarende præg på det lokalhistoriske arbejde i Aastrup.

Høgsbro Østergaard sad i mere end 20 år i Historisk Samfunds bestyrelse (1946-1968) og gjorde her en tilsvarende indsats for lokalhistorien på amtsplan.

Ved siden af dette arbejde var Høgsbro Østergaard især optaget af kirkearkæologiske undersøgelser og blev almindelig anerkendt for dette arbejde, der også blev omsat til en række artikler i bl.a. Fra Ribe Amt. Høgsbro Østergaards store interesse lå især inden for det tusmørke, der omgiver den tidligste kristne mission her i landet. Han indsamlede omhyggeligt og skarpsindigt og med vågne øjne

et stort materiale, der skulle kunne bevise, at den danske kirkes grundlæggelse ikke skyldtes Ansgar, men var et resultat af keltiske missionærens indsats. En spændende teori, der vender op og ned på meget i den gængse opfattelse af den tidligste periode i den danske kirkes historie. Det lå derfor Høgsbro Østergaard meget på sinde at få etableret et så komplet og helstøbt bevismateriale som muligt. Desværre betød det også, at han ikke nåede at få en udgivet en endelig redegørelse for sin tese. Han opnåede dog at få stor anerkendelse i udlandet for sit arbejde på dette felt.

Knud Høgsbro Østergaard fik i 1985 H. K. Kristensen-prisen for sin store indsats i lokal-

historiens tjeneste. Den æresbevisning er kun et symbolsk udtryk for den blivende indsats Knud Høgsbro Østergaard har ydet. En indsats som viser sig håndgribeligt i resultaterne af hans store indsats i det lokale arkiv arbejde, i de henvend 24 artikler, som han skrev om lokalhistoriske emner, og i det store kirkearkæologiske materiale han fik indsamlet; og som for os, der mødte ham privat eller ved kirkevandringer o.lign. først og fremmest viste sig ved det umiddelbare og medrivende engagement for den historie, han havde at fortælle. Det vil vi aldrig glemme.

Hans Jørgen L. Larsen

Et udvalg af historisk litteratur om Ribe amt

»Fra Ribe Amt« bringer hvert år en liste over bøger og tidsskriftartikler vedrørende Ribe amt. Oversigten er udarbejdet i samarbejde med Centralbiblioteket i Esbjerg. Lokalhistorisk arkiv for Vejen kommune har velvilligt stillet sit edb-anlæg til redaktionens rådighed. Redaktionen vil være taknemmelig for henvisninger i årets løb, der kan bidrage til at gøre listen så fuldstændig som mulig.

Til orientering skal anføres, at når der i litteraturlisten henvises til 1/Egnsbogen 1987, så er det Grindsted-Billund egnen, der tænkes på, 2/Lokalårbogen 1987, så er det Bramming kommune, der dækkes og 3/Museumsavisen, så er det Holsted-Brørup-Vejen området, der dækkes af denne avis.

Historieformidling

Tidsskrifter

Egnsbogen 1987. Grindsted/Billund (med årets begivenheder), 64 s., ill.

Folk og forskning 1-4, 1987, 11. årg. (Udg. af Universitetsforeningen for det sydlige og vestlige Jylland).

Fra Ribe Amt XXIV-1, 1987. (Red. af H. J. Larsen, A. Frandsen og J. Kusk, udg. af Historisk Samfund for Ribe Amt), 143 s., ill.

Historisk Arkiv for Brørup og Omegn. Årsskrift 1986-87. (Red. af H. Nielsen), 85 s., ill.

Lokal-årbogen 1987 (med glimt fra året 1987. Red. af F. Just, H. Benmouyal, K. Nielsen og K. Frøsig, udg. af Lokalhistorisk Forening for Bramming kommune).

Mark og Montre. Fra sydvestjyske museer 1986-87. (Udg. af kulturhistoriske museer i Ribe amt, 22-23. årg., 196 s., ill.).

Museumsavisen 1987, 1-2, 8. årg. (Red. af S. Å. Knudsen, A. Frandsen og H. J. Larsen, udg. af Holsted-Brørup-Vejen Museumsforening), 32 s., 20 s., ill.

Ribe Stiftsbog 1987 (red. af F. Bøss), 133 s., ill.

Vestjyder fortæller. 1987 (100 s., ill.).

Ølgod Museum 1986 (20. årg., 1987, 36 s.).

Museer

Glimt fra museerne. (Mark og Montre 1986-87, s. 189-195).

Varde Museum 1912-1987. Varde i billedkunsten. (Varde 1987) 108 s., ill.

Andet

Fra de lokalhistoriske arkivers arbejdsplads i Ribe amt i 1986. (Fra Ribe Amt 1987 s. 124-143).

Arkæologi

Danmarks længste udgravning. Arkæologi på naturgassens vej 1979-1986. (Ribe amt s. 373-390) (1987).

Knudsen, S. Å.: En gennemhullet gravhøj fra enkeltgravstid. (Museumsavisen 2, 1987, s. 6-11).

Knudsen, S. Å. m.fl.: »Kloppenborg bro« - for 9000 år siden. (Museumsavisen 1, 1987 s. 24-27).

Knudsen, S. Å.: Dysser i Lindknud sogn. (Museumsavisen 1, 1987, s. 8-18).

Madsen, P. K.: Syv kilo skår fra en udgravning nær vadestedet over Ribe Å. (Mark og Montre 1986-87, s. 38-41).

Madsen, P. K.: Houses from the later Part of the Twelfth Century at Farup near Ribe, South-West Jutland. (Journal of Danish Archaeology, vol. 4, 1985, s. 168-178).

Mejdahl, U.: Poghøj - en kort meddelelse om en gård fra middelalderen. (Mark og Montre 1986-87, s. 26-27).

Mikkelsen, H.: Vadestedet over Ribe Å. (Mark og Montre 1986-87, s. 28-37).

Vikingetiden

Jensen S.: Det ældste Ribe - og vikingetidens begyndelse (Beretning fra 5. tværfaglige vikingesymposium 1986, s. 7-22).

Jensen S.: Hvidings vikinger. (Skalk 1, 1987, s. 3-8).

Jensen, S.: Overgangshuset. (Skalk 6, 1987, s. 3-8).

Knudsen, S. Å.: Runestenen. (Museumsavisen 2, 1987, s. 2-3).

Besættelsestiden

Gundersen, B.: Barndommens besættelse. (Vestjyder fortæller 1987, s. 38-47).

Larsen, F.: Nogle småtræk fra slutningen af Besættelsen. (Frihedskampens Veteraner nr. 104, 1986, s. 97-101).

Stidsen, P.: Minder fra Vestjylland 1944-45. (Ølgod Museum 1986, s. 30-34).

Vestergård, S.: Den sidste krigsvinter. (Frihedskampens Veteraner, nr. 105, 1986, s. 29-63).

Naturforhold

Bruun, J.: Stormflod. (Vestjyder fortæller 1987, s. 51-55).

Landbrug

Landsbyer

Bertelsen, N.: Træk fra et landsbymiljø. (Lokal-årbogen 1987, s. 100-112).

Petersen, G. C.: Landsbystyre og fællesskab i det 18. århundrede - belyst

gennem vider og vedtægter. (Fra Ribe Amt 1987 s. 84-111).

Gårdhistorie

Andersen, J.: Nørhøe. (Lokal-årbogen 1987, s. 95-103).

Skovholm, M.: Nogle af Adserbøl-gårds ejere og beboere. (Historisk arkiv for Brørup og Omegn 1986-87, s. 17-26).

Herregårdshistorie

Godsejer Chr. Johs. Petersen, Estrup Hovedgård. (1987) 42 s., ill.

Husted, V. M.: Bramming Hovedgård, i anledning af 200 året for opførelsen af den nuværende hovedbygning. (Bramming, 1986). 186 s., ill.

Husted, V.: Var Bramming Hovedgårds fæstebønder fattige? (Lokal-årbogen 1987, s. 58-66).

Jensen, E.: Fra trællekår til fri mands ret. (Lokal-årbogen 1987, s. 47-57).

Knudsen, S. Å.: Sønderkov - tilbageblik på årets undersøgelser. (Museumsavisen 2, 1987, s. 12-15).

Madsen, K. M. L.: Endrupholm-minder. (Lokal-årbogen 1987, s. 67-71).

Søndergård, S. M.: Træk fra Bramminge Hovedgaards bygningshistorie. (Mark og Montre 1986-87, s. 42-52).

Mejerier

Hjeddning Andelsmejeri 1882-1905. (Ølgod 1987, 2. udg.). 40 s., ill.

Sivertsen, C.: Ribeegnens andelsmejerier og 1930ernes økonomiske krise. (Mark og Montre 1986-87, s. 75-88).

Andet

Hundebøll, L. M.: Starup/Tofterup mølle 1878-1968. (Tofterup 1987). 47 s., ill.

Kristensen, K. M.: Fra Landboreformernes tid, Ølgod sogn. (Ølgod Museum 1986, s. 9-11).

Linding, H.: Fra hyrdedreng til mejeribestyrer. En Ølgod-dreng fortæller. (1987). 242 s., ill.

Pallesen, S.: Landbohemmenes trækraft før elektriciteten. (Ølgod Museum 1986, s. 7-8).

Petersen, V.: Et tilbageblik over avl og afsætning af kartofler på Grindstedegnen. (Egnsbogen 1987, s. 44-48).

Sørensen, F.: Bønder i Borre 1870-1914, et tidsbillede fra Aal sogn. (Fra Ribe Amt, 1987, s. 5-18).

Industri og håndværk

Faber, O.: Nyt Varde sølv. (Mark og Montre 1986-87, s. 53-57).

Høvlen gik - og knasten røg i splinter. Snekker- og Tømrerforbundet, afd. 16, Esbjerg-Varde, 1887-1987. (Esbjerg 1987). 68 s., ill.

Selmer, J.: Landsbysmedjen i Kær-bæk. (Mark og Montre 1986-87, s. 109-125).

Sondrup, K.: »den vilde jagt...« en uge på »Harder Mikkelsens bogtrykkeri«. (Esbjerg 1987). 48 s., ill.

Handel og service

Bak, O.: Palmehaven. (Lokal-årbogen 1987, s. 82-84).

Hansen, M.: Ølgod Brugsforening 1887-1987. (Ølgod 1987). 48 s., ill.

Holsted kommune, handel og håndværk, historisk billedbog 3. (Holsted 1987). 64 s., ill.

Landinspektørerne Holsted/Vejen 1886-1986. (Vejen 1986). 12 s., ill.

Olesen, D.: Det store hvide hus i Kongsgade: essay. (Esbjerg 1986). 11 blade.

Schmidt, V.: En købmandsforretning i Brørup sogn. (Historisk arkiv for Brørup og Omegn 1986-87, s. 41-56).

Transport og kommunikation

Bak, O.: »Hallo« for første gang for

100 år siden. (Lokal-årbogen 1987, s. 79-81).

Beier, J.: Postvæsenet i Gørding sogn. (Lokal-årbogen 1987, s. 104-109).

Bruun-Petersen, J.: Vedsted-Hvidding jernbanestation 1887-1923. (Mark og Montre 1986-87, s. 58-74).

Riis, A.: Bramming-Grindsted banen 70 år. (Jernbanen 1986, nr. 1, s. 96-99).

Vandelbanen 1897-1987. (1987).

Sundhedsvæsen

Dieckmann Rasmussen, J.: »Ro, renlighed og regelmæssighed« sundhedspleje gennem 50 år med træk af udviklingen i Esbjerg. (Esbjerg 1987). 52 s., ill.

Nyland, N.: Vardes 3 sygehuse. (1987). 79 s., ill.

RALK 1862-1987, jubilæumsnummer. (Udgivet i anledning af Ribe Amts Lægekredsforenings 125-års jubilæum). (1987). 32 s., ill.

Kulturelle forhold

Arkitektur

Arkitektur i Ribe amt. (Ribe amt, 1987). 24 s., ill.

Dragsbo, P.: Klatterup og omegn - om et arbejderkvarter i Esbjerg. (Mark og Montre 1986-87, s. 89-108).

Engqvist, H. H.: Nederdammen 31 i Ribe. Excurs 1. Ranker. (Mark og Montre 1986-87, s. 169-178).

Engqvist, H. H.: Nederdammen 31 i Ribe. Excurs 2, Stokværksfremspring og gavlkonstruktioner. (Mark og Montre 1986-87, s. 179-188).

Madsen, P. K.: Et middelalderhus på Nederdammen i Ribe. (Mark og Montre 1986-87, s. 126-153).

Søndergaard, S. M.: Ribe-lodposte. (Bygningsarkæologiske studier 1986, s. 93-100).

Søndergaard, S. M.: Grønnegade 12 i Ribe. (1986). 75 s., ill.

Søndergaard, S. M.: Sønderkov. (Museumsavisen 1, 1987, s. 20-21).

Biblioteker

Schultz, K.: Billund bibliotek jubilerer. (Egnsbogen 1987, s. 25-28).

Kunst

Broch, J.: Robert Storm Petersen og Centralbiblioteket i Esbjerg. (Fra Ribe Amt 1987 s. 63-83).

Holt Jensen, S. P.: Esbjerg Seminariums kunstsamling. (Esbjerg 1985). 64 blade, ill.)

Niels Hansen Jakobsen og hans venner - et tilbageblik. (Vejen 1986). 12 s., ill.

Kirkehistorie

Almindeligt

Bruhn, V.: Da Esbjerg fik kirke og præst. (Ribe Stiftsbog 1987, s. 76-85).

Bruhn, V.: Kirkeliv i Esbjerg. Vor Frelses kirke i 100 år. (Esbjerg 1987). 176 s., ill.

Kirkebygningen

Berggild, M., Jensen, J.: »Nykirkemesteren« - Jens Mortensen og hans træskærerarbejder i jyske kirker omkring midten af 1600-tallet. (Fra Ribe Amt 1987, s. 31-48).

Fog, O.: Kirken i Filskov. (Egnsbogen 1987, s. 49-54).

Møller, E., Nyborg, E. og Poulsen, N. J.: Janderup, Billum, Lunde og Ovtrup kirker. (Danmarks kirker, Ribe amt hæfte 13-14). (1987). 141 s., ill.

Møller, E., Nyborg, E. og Poulsen, N. J.: Kvong, Nørre Nebel, Lydum og Henne kirker. (Danmarks kirker, Ribe amt hæfte 15). (1987).

Nordby kirke 1786-1986. (Nordby 1986). 32 s., ill.

Nørgård, H.: Et sogn og dets kirke. (Lokal-årbogen 1987, s. 72-78).

Sørensen, M.: Uddrag af Nordby kirkes historie gennem tiderne. (Ribe Stiftsbog 1987, s. 59-75).

Østergaard, K. H.: Brørup gamle kirke. (Historisk arkiv for Brørup og Omegn 1986-87, s. 3-16).

Kirkelige bevægelser

Jensen, N. J.: Gymnastik- og ungdomsforeningerne og kirken. (Ribe Stiftsbog 1987, s. 41-48).

Mathiasen, E.: Indre Mission i Vorbasse. (Fra Ribe Amt 1987 s. 49-62).

Uddannelse og skole

Skads skole 200 år. (Esbjerg 1987). 47 s., ill.

Sydjysk Universitetscenter 1972-1987. (1987). 43 s., ill.

Vejen Handelsskole og Handelsgymnasium 1915-1985. (Vejen 1985). 32 s., ill.

Werborg, S. Å.: Esbjerg årskursus for lærere og lærerinder i Ribe amt: 1936-1969. (Esbjerg 1986). 49 s.

Folkekultur

Foreningsliv

50 års jubilæum: Vestjysk Svæveflyveklub 1936-1986. (Esbjerg 1986). 30 s., ill.

En roklub ved Vadehavet. Esbjerg Roklubs 60 års jubilæumsskrift. (Esbjerg 1986). 28 s., ill.

Føvling Husflidsforening 1935-1985. (Føvling 1985). 24 s., ill.

Eriksen, S.: »- og alt det ustyrlige onde breder sig«. (Egnsbogen 1987, s. 9-13).

Kjældgård, S. O.: Ingen gav væddeløbsbanen på heden en chance. (Egnsbogen 1987, s. 40-43).

Sagn og overtro

Tørnsø, K.: Vestjysk folkemagi i 15-1600 tallet. (Fra Ribe Amt 1987, s. 19-30).

Folkeminder

Kofod, E. M. og Piø, J.: Knud Jensen som folkemindesamler. (Folk og kultur 1987, s. 5-22).

Personalhistorie

Andersen, T. R., Bramming, Andersen, T. R.: Barn i mellemkrigstiden. (Lokal-årbogen 1987, s. 85-94).

Gundersen, B., Varde, Gundersen, B.: Barndommens besættelse. (Vestjyder fortæller 1987, s. 38-47).

Hansen Jakobsen, N., Vejen. Niels Hansen Jakobsen og hans venner - et tilbageblik. (Vejen 1986). 12 s., ill.

Jensen, H., Billund, Madsen, E.: Hans Jensen - en sognekonge. (Egnsbogen 1987, s. 14-19).

Kranold, I., Grindsted. Kranold, I.: Min tid i Grindsted. (Egnsbogen 1987, s. 20-24).

Langvad-slægten, Stenderup. Slægten Langvad fra Stenderup. (Risskov 1986). 25 blade.

Linding, H., Ølgod. Linding, H.: Fra hyrdedreng til mejeribestyrer. En Ølgod-dreng fortæller. (1987). 242 s., ill.

Lundgaard, A., Darum. Lundgaard, A.: Minder fra Darum ved århundredeskiftet. (Lokal-årbogen 1987, s. 113-117).

Mølgård, G., Sdr. Omme. Mølgård, G.: Et fattighusbarns historie. (Sdr. Omme 1986).

Petersen, C. J., Estrup. Godsejer Chr. Johs. Petersen, Estrup Hovedgård. (1987). 42 s., ill.

Ribe amt eller dele deraf

50 års jubilæum: Vestjysk Svæveflyveklub 1936-1986. (Esbjerg 1986). 30 s., ill.

Arkitektur i Ribe amt. (Ribe amt, 1987). 24 s., ill.

Berggild, M., Jensen, J.: »Nykirkemesteren« - Jens Mortensen og hans træ-

skærerarbejder i jyske kirker omkring midten af 1600-tallet. (Fra Ribe Amt 1987, s. 31-48).

Danmarks længste udgravning. Arkæologi på naturgassens vej 1979-1986. (Ribe amt s. 373-390). (1987).

Egnsbogen 1987. Grindsted/Billund (med årets begivenheder), 64 s., ill.

Eliassen, P.: Livsbilleder fra Malt-Gørding herreder omkring 1700. (Vejen 1987, genoptryk). 31 s.

Folk og forskning 1-4, 1987, 11. årg. (Udg. af Universitetsforeningen for det sydlige og vestlige Jylland).

Fra de lokalhistoriske arkivers arbejdsplads i Ribe amt i 1986. (Fra Ribe Amt 1987 s. 124-143).

Fra Ribe Amt XXIV-1, 1987. (Red. af H. J. Larsen, A. Frandsen og J. Kusk, udg. af Historisk Samfund for Ribe Amt, 143 s., ill.).

Glimt fra museerne. (Mark og Montre 1986-87, s. 189-195).

Høvlen gik - og knasten røg i splinter. Snedker- og Tømrerforbundet, afd. 16. Esbjerg-Varde, 1887-1987. (Esbjerg 1987). 68 s., ill.

Jensen, N. J.: Gymnastik- og ungdomsforeningerne og kirken. (Ribe Stiftsbog 1987, s. 41-48).

Kofod, E. M. og Piø, J.: Knud Jensen som folkemindesamler. (Folk og kultur 1987, s. 5-22).

Landinspektørerne Holsted/Vejen 1886-1986. (Vejen 1986). 12 s., ill.

Mark og Montre. Fra sydvestjyske museer 1986-87. (Udg. af kulturhistoriske museer i Ribe amt, 22.-23. årg., 196 s., ill.).

Museumsavisen 1987, 1-2, & 8. årg. (Red. af S. Å. Knudsen, A. Frandsen og H. J. Larsen, udg. af Holsted-Brørup-Vejen Museumsforening, 32 s., 20 s., ill.).

Møller, E., Nyborg, E. og Poulsen, N. J.: Janderup, Billum, Lunde og

Ovtrup kirker. (Danmarks kirker, Ribe amt hæfte 13-14). (1987). 141 s., ill.

Møller, E., Nyborg, E. og Poulsen, N. J.: Kvong, Nørre Nebel, Lydum og Henne kirker. (Danmarks kirker, Ribe amt hæfte 15). (1987).

Petersen, G. C.: Landsbystyre og fællesskab i det 18. århundrede - belyst gennem vider og vedtægter. (Fra Ribe Amt 1987 s. 84-111).

RALK 1862-1987, jubilæumsnummer. (Udgivet i anledning af Ribe Amts Lægkredsforenings 125-års jubilæum). (1987). 32 s., ill.

Ribe Stiftsbog 1987. (red. af F. Bøss, 133 s., ill.).

Riis, A.: Bramming-Grindsted banen 70 år. (Jernbanen 1986, nr. 1, s. 96-99).

Sivertsen, C.: Ribeegnens andelsmejerier og 1930ernes økonomiske krise. (Mark og Montre 1986-87, s. 75-88).

Tørnsø, K.: Vestjysk folkemagi i 15-1600 tallet. (Fra Ribe Amt 1987, s. 19-30).

Vandelbanen 1897-1987. (1987).

Vestjyder fortæller. 1987. (100 s., ill.).

Werborg, S. Å.: Esbjerg årskursus for lærere og lærerinder i Ribe amt: 1936-1969. (Esbjerg 1986). 49 s.

Billund kommune

Grene sogn

Kjældgård, S. O.: Ingen gav væddeløbsbanen på heden en chance. (Egnsbogen 1987, s. 40-43).

Madsen, E.: Hans Jensen - en sognekonge. (Egnsbogen 1987, s. 14-19).

Schultz, K.: Billund bibliotek jubilerer. (Egnsbogen 1987, s. 25-28).

Vorbasse sogn

Mathiasen, E.: Indre Mission i Vorbasse. (Fra Ribe Amt 1987 s. 49-62).

Blåvandshuk kommune

Aal sogn

Mejdahl, U.: Poghøj - en kort meddelelse om en gård fra middelalderen. (Mark og Montre 1986-87, s. 26-27).

Sørensen, F.: Bønder i Borre 1870-1914, et tidsbillede fra Aal sogn. (Fra Ribe Amt, 1987, s. 5-18).

Bramming kommune

Lokal-årbogen 1987 (med glimt fra året 1987. Red. af F. Just, H. Benmouyal, K. Nielsen og K. Frøsig, udg. af Lokalhistorisk Forening for Bramming kommune).

Bramming sogn

Andersen, T. R.: Barn i mellemkrigs-tiden. (Lokal-årbogen 1987, s. 85-94).

Bak, O.: Palmehaven. (Lokal-årbogen 1987, s. 82-84).

Bak, O.: »Hallo« for første gang for 100 år siden. (Lokal-årbogen 1987, s. 79-81).

Husted, V. M.: Bramming Hovedgård, i anledning af 200 året for opførelsen af den nuværende hovedbygning. (Bramming, 1986). 186 s., ill.

Husted, V.: Var Bramming Hovedgårds fæstebønder fattige? (Lokal-årbogen 1987, s. 58-66).

Søndergård, C. M.: Træk fra Bramminge Hovedgaards bygningshistorie. (Mark og Montre 1986-87, s. 42-52).

Darum sogn

Lundgaard, A.: Minder fra Darum ved århundredskiftet. (Lokal-årbogen 1987, s. 113-117).

Gørding sogn

Andersen, J.: Nørhøe. (Lokal-årbogen 1987, s. 95-103).

Beier, J.: Postvæsenet i Gørding sogn. (Lokal-årbogen 1987, s. 104-109).

Hunderup sogn

Bertelsen, N.: Træk fra et landsbymiljø. (Lokal-årbogen 1987, s. 110-112).

Jensen, E.: Fra trællekår til fri mands ret. (Lokal-årbogen 1987, s. 47-57).

Vejrup sogn

Nørgård, H.: Et sogn og dets kirke. (Lokal-årbogen 1987, s. 72-78).

Vr. Nykirke sogn

Madsen, K. M. L.: Endrupholm-minder. (Lokal-årbogen 1987, s. 67-71).

Brørup kommune

Historisk Arkiv for Brørup og Omegn. Årsskrift 1986-87. (Red. af H. Nielsen). 85 s., ill.

Brørup sogn

Lamberg, A. M. M.: Min barndomsby Brørup. (Historisk arkiv for Brørup og Omegn 1986-87, s. 37-40).

Lind, K.: Gensyn med Brørup. (Historisk arkiv for Brørup og Omegn 1986-87, s. 27-31).

Schmidt, V.: En købmandsforretning i Brørup sogn. (Historisk arkiv for Brørup og Omegn 1986-87, s. 41-56).

Østergaard, K. H.: Brørup gamle kirke. (Historisk arkiv for Brørup og Omegn 1986-87, s. 3-16).

Folding sogn

Knudsen, S. Å.: Sønderkov - tilbageblik på årets undersøgelser. (Museumsavisen 2, 1987, s. 12-15).

Søndergaard, S. M.: Sønderkov. (Museumsavisen 1, 1987, s. 20-21).

Lindknud sogn og kirkedistrikt

Knudsen, S. Å.: En gennemhullet gravhøj fra enkeltgravstid. (Museumsavisen 2, 1987, s. 6-11).

Knudsen, S. Å.: Dysser i Lindknud sogn. (Museumsavisen 1, 1987, s. 8-18).

M. Skovholm: Nogle af Adserbølgårds ejere og beboere. (Historisk arkiv for Brørup og Omegn 1986-87, s. 17-26).

Esbjerg kommune

Dieckmann Rasmussen, J.: »Ro, renlighed og regelmæssighed« sundhedspleje gennem 50 år med træk af udviklingen i Esbjerg. (Esbjerg 1987). 52 s., ill.

Holt Jensen, S. P.: Esbjerg Seminariums kunstsamling. (Esbjerg 1985). 64 blade, ill.

Sydjysk Universitetscenter 1972-1987. (1987). 43 s., ill.

Esbjerg købstad

Broch, J.: Robert Storm Petersen og Centralbiblioteket i Esbjerg. (Fra Ribe Amt 1987 s. 63-83).

Bruhn, V.: Da Esbjerg fik kirke og præst. (Ribe Stiftsbog 1987, s. 76-85).

Bruhn, V.: Kirkeliv i Esbjerg. Vor Frelseres kirke i 100 år. (Esbjerg 1987). 176 s., ill.

Dragsbo, P.: Klatterup og omegn - om et arbejderkvarter i Esbjerg. (Mark og Montre 1986-87, s. 89-108).

En roklub ved Vadehavet. Esbjerg Roklubs 60 års jubilæumsskrift. (Esbjerg 1986). 28 s., ill.

Olesen, O.: Det store hvide hus i Kongsgade: essay. (Esbjerg 1986). 11 blade.

Sondrup K.: »den vilde jagt...« en uge på »Harder Mikkelsens bogtrykkeri«. (Esbjerg 1987). 48 s., ill.

Skads sogn

Skads skole 200 år. (Esbjerg 1987). 47 s., ill.

Fanø kommune

Nordby sogn

Nordby kirke 1786-1986. (Nordby 1986). 32 s., ill.

Sørensen, M.: Uddrag af Nordby kirkes historie gennem tiderne. (Ribe Stiftsbog 1987, s. 59-75).

Grindsted kommune

Petersen, V.: Et tilbageblik over avl og afsætning af kartofler på Grindstedegnen. (Egnsbogen 1987, s. 44-48).

Filskov sogn

Fog, O.: Kirken i Filskov. (Egnsbogen 1987, s. 49-54).

Grindsted sogn

Andersen, A. Chr.: En by bliver til. (Egnsbogen 1987, s. 3-8).

Eriksen, S.: »- og alt det ustyrlige onde breder sig«. (Egnsbogen 1987, s. 9-13).

Kranold, I.: Min tid i Grindsted. (Egnsbogen 1987, s. 20-24).

Sdr. Omme sogn

Mølgård, G.: Et fattighusbarns historie. (Sdr. Omme 1986).

Helle kommune

Vr. Starup

Hundebøll, L. M.: Starup/Tofterup mølle 1878-1968. (Tofterup 1987). 47 s., ill.

Holsted kommune

Holsted kommune, handel og håndværk, historisk billedbog 3. (Holsted 1987). 64 s., ill.

Føvling sogn

Føvling Husflidsforening 1935-1985. (Føvling 1985). 24 s., ill.

Ribe kommune

Bruun, J.: Stormflod. (Vestjyder fortæller 1987, s. 51-55).

Jensen, S.: Gårde fra vikingetiden ved Gl. Hviding og Vilslev. (Mark og Montre 1986-87, s. 5-25).

Farup sogn

Madsen, P. K.: Houses from the later Part of the Twelfth Century at Farup near Ribe, South-West Jutland. (Journal of Danish Archaeology, vol. 4, 1985, s. 168-178).

Hviding sogn

Bruun-Petersen, J.: Vedsted-Hviding

jernbanestation 1887-1923. (Mark og Montre 1986-87, s. 58-74).

Jensen, S.: Hvidings vikinger. (Skalk 1, 1987, s. 3-8).

Ribe købstad

Degn, O.: Ejere og beboere i Nederdammen 31 i Ribe og ejendommens baggrund i de sociale forhold 1545-1987. (Mark og Montre 1986-87, s. 154-168).

Engqvist, H. H.: Nederdammen 31 i Ribe. Excurs 1. Ranker. (Mark og Montre 1986-87, s. 169-178).

Engqvist, H. H.: Nederdammen 31 i Ribe. Excurs 2. Stokværksfremspring og gavlkonstruktioner. (Mark og Montre 1986-87, s. 179-188).

Jensen, S.: Det ældste Ribe - og vikingetidens begyndelse. (Beretning fra 5. tværfaglige vikingesymposium 1986, s. 7-22).

Madsen, P. K.: Et middelalderhus på Nederdammen i Ribe. (Mark og Montre 1986-87, s. 126-153).

Madsen, P. K.: Syv kilo skår fra en udgravning nær vadestedet over Ribe Å. (Mark og Montre 1986-87, s. 38-41).

Mikkelsen, H.: Vadestedet over Ribe Å. (Mark og Montre 1986-87, s. 28-37).

Søndergaard, S. M.: Ribe-lodposte. (Bygningsarkæologiske studier 1986, s. 93-100).

Søndergaard, S. M.: Grønnegade 12 i Ribe. (1986). 75 s., ill.

Termansen, J.: Fanø blev solgt i Ribe. (Bygd 1987).

Vilslev sogn

Jensen, S.: Overgangshuset. (Skalk 6, 1987, s. 3-8).

Varde kommune

Varde Museum 1912-1987. Varde i billedkunsten. (Varde 1987). 108 s., ill.

Varde købstad

Faber, O.: Nyt Varde sølv. (Mark og Montre 1986-87, s. 53-57).

Gundersen, B.: Barndommens besættelse. (Vestjyder fortæller 1987, s. 38-47).

Larsen, F.: Nogle småtræk fra slutningen af Besættelsen. (Frihedskampens Veteraner nr. 104, 1986, s. 97-101).

Madsen, A. L.: En særlig dag. (Vestjyder fortæller 1987, s. 23-37).

Nyland, N.: Vardes 3 sygehuse. (1987). 79 s., ill.

Vejen kommune

Malt sogn

Godsejer Chr. Johs. Petersen, Estrup Hovedgård. (1987). 42 s., ill.

Knudsen, S. Å.: Runestenen. (Museumsavisen 2, 1987, s. 2-3).

Knudsen, S. Å. m.fl.: »Kloppenborg bro« - for 9000 år siden. (Museumsavisen 1, 1987 s. 24-27).

Vestergaard, S.: Den sidste krigsvinter. (Frihedskampens Veteraner nr. 105, 1986, s. 29-63).

Vejen sogn

Niels Hansen Jakobsen og hans venner - et tilbageblik. (Vejen 1986). 12 s., ill.

Vejen Handelsskole og Handelsgymnasium 1915-1985. (Vejen 1985). 32 s., ill.

Ølgod kommune

Linding, H.: Fra hyrdedreng til mejeribestyrer. En Ølgod-dreng fortæller. (1987). 242 s., ill.

Manø, S.: Fra det gamle Ølgod og opland. (Ølgod 1987). 79 s., ill.

Ølgod Museum 1986. (20. årg., 1987, 36 s.).

Ansager sogn

Nørager, O. og Jensen, E.: Gamle billeder fra Ansager. (1987). 44 s., ill.

Selmer, J.: Landsbysmedjen i Kærbæk. (Mark og Montre 1986-87, s. 109-125).

Tistrup sogn

Pallesen, S.: Landbohjemmenes trækraft før elektriciteten. (Ølgod Museum 1986, s. 7-8).

Ølgod sogn

Hansen, M.: Ølgod Brugsforening 1887-1987. (Ølgod 1987). 48 s., ill.

Hjedding Andelsmejeri 1882-1905. (Ølgod 1987, 2. udg.) 40 s., ill.

Kristensen, K. M.: Fra Landboreformernes tid, Ølgod sogn. (Ølgod Museum 1986, s. 9-11).

Stidsen, P.: Minder fra Vestjylland 1944-45. (Ølgod Museum 1986, s. 30-34).

Verner-Larsen, M.: Et hjem i Krusbjerg i 1930erne. (Ølgod Museum 1986, s. 19-29).

Foreningens virksomhed

Den 1/10 1987 døde pastor emer. Knud Høgsbro Østergård, Holsted. Høgsbro Østergård fik sin livsgerning som præst for Starup og Åstrup menigheder. Efter sin afgang flyttede præsteparret til Holsted, men vedblev at bevare de tætte bånd til tidligere sogne.

Høgsbro Østergård var stærkt engageret i historiske emner, og den vestjyske lokalhistorie havde hans store interesse. Han engagerede sig også i større emner som problemerne omkring Kristendommens indførelse i Danmark - om de nære bånd mellem Irland og Skandinavien i missionstiden - emner som sakralsten, tidlige døbefondstyper, kirkearkæologi for blot at nævne nogle af de mange emner han favnede og behandlede - ofte med nye synsvinkler i tolkningen.

Der blev dog også tid til det lokalhistoriske arbejde, og han var en af drivkræfterne bag oprettelsen af lokalhistorisk arkiv i Åstrup.

Det er klart, at også Historisk Samfund for Ribe Amt havde hans store interesse, og her kom han til at yde en betydningsfuld indsats gennem de 22 år, hvor han var medlem af bestyrelsen, men også vores årbog *Fra Ribe Amt* kan fremvise en række fortrinlige artikler fra hans hånd. Høgsbro Østergaard blev i 1985 hædret med *H. K. Kristensen Prisen*.

Høgsbro Østergård var i alle livets forhold et engageret menneske, og vi vil også her i Historisk Samfund minde ham med tak og dyb respekt som en god ven, et afholdt medlem af vor bestyrelse.

Æret være hans minde.

Ved sidste års generalforsamling i Arnbjerg i Varde ønskede foreningens formand gennem 10 år Verner Bruhn at gå af.

Verner Bruhn blev ved den lejlighed takket af generalforsamlingen for en betydningsfuld og initiativrig periode i foreningens historie.

Efter generalforsamlingen har bestyrelsen konstitueret sig med undertegnede som formand, amtskommunaldirektør C. H. Dons Christensen som næstformand, lærer Ejvind Busk Jensen som sekretær og studielektor Jens Chr. Nielsen som kasserer.

Redaktionen kom til at bestå af: cand.mag. Hans Jørgen Larsen (redaktør), gdr. Jens Kusk og pastor Agnar Frandsen.

Derudover er der nedsat en række underudvalg, således at hele bestyrelsen er inddraget i arbejdet.

Som det fremgår af regnskabet, fremkommer vi i år med et mindre underskud, noget der har givet bestyrelsen anledning til nøje overvejelser om, hvad der er årsagen her til, samt hvordan vi kan forbedre vor økonomi.

Årsagerne er flere, og også vi kan mærke, at kommunerne og alle skal spare. Det har betydet, at visse kommuner ikke har forhøjet sit tilskud i takt med prisstigninger, nogle har endog nedsat beløbene, men vi forsøger at påvirke tilskudsgiverne.

En anden årsag er også, at der efterhånden er kommet en lang række lokalhistoriske årbøger fra museer, arkiver og foreninger. Gennem vort koordinerende arbejde for lokalhistorien i amtet, har vi selv været med til at styrke disse institutioner, men udgivelserne betyder, at vi i en tid, hvor folk skal spare, mærker en tilbagegang i medlemstallet, antagelig fordi folk gerne støtter det lokale som første prioritet. Vi betragter det dog som en sund og god konkurrence, som animerer os til at gøre vores årbog og andre publikationer endnu bedre. Dette kan bl.a. ses på årbogen for 1987, som har fået nyt format og udstyr, hvilket har betydet en mere indbydende årbog med bedre forhold for billedkvaliteten. Vi håber, at ændringen er faldet i vore medlemmers smag, i hvert fald har vi modtaget mange positive tilkendegivelser. Det vigtigste er dog indholdet, og her forsøger redaktionen at gøre stoffet så spændende som muligt.

Vi mener ikke, at vi er overflødige, men at vi mere end nogensinde har brug for et samlendende organ for historieforskningen i amtet. Vi skal blot tilpasse os tidens nye signaler, og det føler vi også, at vi gør.

Vi har foretaget visse justeringer for at forbedre økonomien, men bestyrelsen er enig i, at den vigtigste vej er at styrke medlemstallet. Derfor har vi indledt en medlemskampagne ved at udsende en lang række hvervebreve og resultaterne er positive.

Desuden har vi udsendt en ny hverve-bogsalgsfolder til alle medlemmer, og det har også givet et ganske tilfredsstillende bogsalg i årets løb.

Vor publikationsvirksomhed har gennem de seneste år været hektisk, men desværre har nogle bøger været tabsgivende. Det er så meget mere kedeligt, som det gerne skulle være således, at Historisk Samfund skulle kunne være den amtsforening, som kunne løfte opgaver - herunder bogudgivelser - af vital lokalhistorisk betydning for historieforskningen i amtet - uden at økonomiske betragtninger umuliggør sådanne tiltag.

Derfor har bestyrelsen besluttet at holde igen med nydgivelser til økonomien er bedret, dog forventer vi til efteråret at kunne præsentere bogen om kunstneren N. Hansen Jacobsen's mindestene - en publikation, som Agner Frandsen ihærdigt har arbejdet på de seneste år.

Som et tilbud til vore medlemmer, har vi forhandlet Verner Bruhn's *Kirkeliv i Esbjerg* til en speciel pris til vore medlemmer. Ligeledes har vi kunnet tilbyde Ingrid Nielsen's »Ribe Bys Jordebog« til kun 37 kr.

I år håber vi også at kunne medvirke til udsendelsen af *Foreningsregistraturen i Ribe Amt*.

Projekter

Overfor bevilgende myndigheder har vi støttet projektet *Landsbystyre i Ribe amt 1500 - 1800* og selv har vi nu iværksat projektet *Begravelsesskikke i Ribe amt* et trods titlen spændende emne, som pastor emer. Futtrup har påtaget sig. Også *Flygtningelejre i Ribe amt* fortsætter under ledelse af Leif G. Ipsen i Oksbøl.

Arrangementer

Sommerudflugten gik sidste år til Sydvest-Fyn, og den Historiske Søndag til lokaliteterne runestenen ved Bække kirke, Klebæk-højene, Vittrup Bavn og Hovborg. Alle steder var der lokalhistoriske guider, der gjorde en god indsats for at delagtiggøre vore medlemmer i netop dette steds historie. Efterårsmødet var dels i Hviding kirke, hvor Verner Bruhn fortalte om dens historie, og dels på Rejsby Kro, hvor antikvar Stig Jensen fortalte om udgravninger i Hviding og Vilslev.

Ved disse arrangementer oplever vi den glæde, at der er en stigende opbakning omkring disse emner, hvilket tolkes som øget interesse for lokalhistorien.

Stavnsbåndet

Om en måneds tid kulminerer festlighederne omkring stavnsbåndets ophævelse for 200 år siden. Vi har naturligvis også deltaget aktivt, idet Verner Bruhn på vore vegne har været koordinator for de mange arrangementer i amtet.

I samme anledning har bestyrelsen besluttet at lave et bogtilbud med 3 bøger omhandlende landboforhold i 1800-tallet.

Det har været et travlt år, og der er grund til at takke bestyrelseskolleger for en ihærdig indsats, men der skal også lyde en tak til amt og kommuner for økonomisk støtte, ligeledes til pengeinstitutter og private donatorer for en hjælpende håndsrækning, men sidst og ikke mindst en stor tak til vor trofaste medlemsskare for nødvendig opbakning omkring vort arbejde for at udbrede kendskabet

til vort amts historie. Mit ønske skal være, at mange flere vil være med i dette arbejde - derfor opfordrer jeg alle vore medlemmer til at hjælpe til med at forøge medlemskredsen.

Søren Manø

Nye medlemmer

Alslev: Alslev Sognearkiv, *Ansager:* Ole Andreasen, Benne Lund, *Brørup:* Brørup Lokalhistoriske Arkiv, *Darum:* Vagn Degnbøl, *Esbjerg:* Knud J. Andersen, Johs. Bredmose, hr. og fru Christensen, Nick Nyland, Grethe C. Petersen, Berthel A. Rasmussen, A. Wejse, *Gjesing:* Svend E. Vind, *Glejbjerg:* Niels J. Pedersen, Åstrup Sognearkiv, *Grindsted:* Ruth Jensen, *Horne:* Michael Oettinger, *Lindknud:* Villy Madsen, *Læborg:* Arne Elbæk, *Nymindegab:* Maja Haahr, J. Lam, *Nr. Nebel:* Gudrun Enevoldsen, John Hansen, Signe S. Svendsen, *Oksbøl:* Anna G. Christensen, Kirsten Jensen, *Ounbøl:* Hans Bork, *Ribe:* Mogens Fischer, Iver Iversen, *Starup:* Susanne G. Knak, Gunnar Kristensen, *Tarp:* Kaj Hørup, *Tistrup:* D. Laukamp Nielsen, Kr. Uhr Olsen, Birthe M. Thomsen, *Toftrup:* frk. Lauridsen, *Varde:* Ejnar og Inger Andersen, Ejlf S. Isaksen, Valdemar Kornerup, Bent Olesen, Poul Rasmussen, *Vr. Vedsted:* Sven M. Christensen, John Frederiksen, *Vejen:* Elisabeth Hyldig, VUC Vejen, *Vejrup:* Ingrid Jensen, *Vrøgum:* C. A. Mortensen, *Ølgod:* Benno Borup, Jørgen Gaarde, Ina Jensen, Inger Pedersen.

Uden for amtet:

Brovst: Ruth Buhl, *Glamsbjerg:* Anne-Marie Grønnegaard, *Greve:* K. B. Haltrup, *Hvalsø:* Jørgen Sørensen, *Kolding:* Nete With Fogstrup.

Regnskab for året 1987

INDTÆGTER

Kontingent		101.659,01
Tilskud:		
Tipsmidlerne	6.800,00	
Ribe Amt	11.000,00	
Kommuner i Ribe amt:		
Billund Kommune	1.000,00	
Blaabjerg Kommune	700,00	
Blaavandshuk Kommune	700,00	
Bramminge Kommune	450,00	
Brørup Kommune	750,00	
Esbjerg Kommune	1.600,00	
Fanø Kommune	500,00	
Grindsted Kommune	1.000,00	
Helle Kommune	450,00	
Holsted Kommune	1.100,00	
Varde Kommune	1.400,00	
Vejen Kommune	1.500,00	
Ølgod Kommune	800,00	
Øvrige tilskud:		
Bikuben Esbjerg	800,00	
Ribe Sparekasse	400,00	
Sneum Sparekasse	1.000,00	
Esbjerg Bank	1.000,00	
Alfa Solo A/S	500,00	
Nordisk Gummibådsfabrik A/S	2.000,00	
Ribe Jernlager A/S	500,00	
Oscar Nielsen A/S	2.000,00	
Andre (ønsker at være anonym)	<u>10.300,00</u>	48.250,00
Renter		<u>1.789,71</u>
Foreningsindtægter i alt		151.698,72
Bogsalg:		
Indgået ved salg		23.331,85
Tilskud til bogudgivelser Ribe Amt		<u>15.000,00</u>
		<u>190.030,57</u>

UDGIFTER

Lønninger		9.814,15
Bestyrelsesmøder		3.002,43
Kontorholdsudgifter (telefon, kuverter, kontorartikler, tryksager)		15.315,99
Porto		9.796,60
Tidsskrifter, kontingenter, møder		5.826,00
Andre udgifter		1.976,05
Medlemsmøder, udflugter netto		2.309,09
Udgivelse af Årbog 1987		102.539,07
HK-prisen		2.481,90
Foreningsudgifter i alt		153.061,28
Bogsalg:		
Lønninger		4.773,67
Kontorholdsudgifter		4.361,07
Porto		5.135,00
Andre udgifter		0,21
Udgivelsesudgifter, herunder trykning		24.836,96
		192.168,19
Årets underskud		2.137,62
		<u>190.030,57</u>

Status pr. 31/12 1987

Kassebeholdning pr. 31/12 87:

Saldo 1/1 1987	27.559,84	
Forøgelse i 1987	<u>3.667,09</u>	31.226,93

Boglagerets værdi pr. 31/12 1987:

Værdi pr. 1/1 1987	41.848,28	
Nedbragt ved salg og afskrivning	<u>20.000,00</u>	21.848,28
K. og T. Thomsens Mindelegat		12.737,50
		<u>65.812,71</u>

Fond (gravminder og mindestene)		1.210,55
Anden gæld (bøger i kommission)		11.466,21
Foreningens egenkapital pr. 31/12 1987:		
Saldo 1/1 1987	75.273,57	
Boglagerets værdi formindsket	<u>20.000,00</u>	
	55.273,57	
Underskud i 1987	<u>2.137,62</u>	53.135,95
		<u>65.812,71</u>

Foranstående regnskab er revideret. Kassebeholdningens tilstedeværelse konstateret.

Esbjerg, den 14.4.1988.

Chr. Almhede

Jens Kusk

Fra de lokalhistoriske arkivers arbejdsmark i Ribe Amt i 1987

Sammenslutningen af lokalhistoriske arkiver i Ribe Amt (RAL)

Bestyrelsens beretning for 1987 skal indledes med minderord for fhv. skoleinspektør Aksel Teglgaard, Aarre, der døde i januar 1988 efter længere tids sygdom.

Aksel Teglgaard var med i RALs bestyrelse fra starten i 1979 og indtil 1986. Han gjorde der, såvel som lokalt i Aarre og i arkivsamarbejdet i Helle Kommune, en stor indsats for lokalhistorien. Ikke mindst takket være ham fik Aarre Sogn sin sognehistorie skrevet og udgivet. I arkivmæssig henseende havde han ideer og visioner om udviklingen i fremtiden - men havde også gået længe nok i livets skole til hurtigt at vende tilbage til virkelighedens verden og indtage en mere skeptisk og realistisk holdning til mulighederne for gennemførelsen af de »vilde« tanker og ideer, han netop havde født. Som oplæser var han eminent, og mange har trukket på ham og har haft fornøjelsen af hans evner i den henseende. Jeg ved, hvor savnet han er og har også hørt tvivlen om, hvorvidt hans arbejde kan føres videre. Det skal føres videre, for noget bedre kan man ikke gøre for at værne om hans minde.

Beretning 1987

Endnu et år er gået, hastigt, for det synes ikke at være længe siden, de lokalhistoriske arkiver sidst var samlet til årsmøde i Bramming. At tiden nærmest flyver afsted er vel kun eet af flere tegn på de mange arbejdsopgaver i den lokalhistoriske arkiververden. Et er ihvertfald sikkert: der er ikke tid til at kede sig.

1987 var måske et specielt år, vil man sige. Det er rigtigt, at forberedelserne til markeringen af 200-året for stavnsbåndets ophævelse har optaget de lokalhistoriske arkiver meget i det forgangne år. Men det er nu ikke det eneste, der har holdt dem beskæftigede. Af arkivernes årsberetninger, som jeg netop har redigeret, fremgår det tydeligt, at besøgene i arkiverne bliver flere og flere, antallet af telefoniske og skriftlige forespørgsler vokser, og afleveringer tiltages i omfang og størrelse, så det kan synes uoverskueligt, hvornår man nogensinde skal kunne nå at få det afleverede materiale registreret. Vi må imidlertid ikke sige nej til afleveringer af den grund, for på arkivet er materialet reddet, og registreret skal det nok blive - engang. Siger vi, som er opbevaringsinstitutioner, først nej på grund af op-

hobede afleveringer, bliver papirmøllen eller affaldscontaineren måske modtageren. Og det kan få katastrofale følger for vor kulturarv, for - for atter at vende tilbage til arkivernes årsberetninger - der findes stadigt overraskende meget gammelt materiale rundt omkring i privates gemmer i kældre og på lofter, som det vil være væsentligt at sikre for eftertiden. Et af amtets lokalhistoriske arkiver har f.eks. fået afleveret en brandforsikringspolice fra 1770'erne, et andet læseforeningens forhandlingsprotokol fra 1840'erne. Det understreger, hvor vigtige opgaver de lokalhistoriske arkiver har, når så gammelt materiale endnu ligger ude omkring med risiko for at gå til.

Samtidigt har man i løbet af 1987 kunnet konstatere, at de lokalhistoriske arkiver ikke kan nøjes med at samle ind, hvad der er 100 år gammelt og skrevet med gotisk skrift. Jeg tænker her især på de kort, tegninger, udklip, fotos m.m., som sidste år blev brugt til at lokalisere gemte og glemte lossepladser, da registreringen af disse tikkende miljøbomber gik igang. Vi må erkende, at det er en ny form for brug af de lokalhistoriske arkivers samlinger, som hverken vi eller lokalsamfundet iøvrigt kan være uinteresserede i.

Lokalhistoriske arkiver er altså ikke blot, hvad vi troede de var. Facetterne er mange: lokalhistorie, slægtsforskning, administration, planlægning, miljøforhold, undervisning, for blot at nævne nogle kodeord. Nostalgien er der også, men den er trængt, for lokalarkivfolkens arbejde med materialerne afslører, at de gode gamle dage måske ikke var så gode endda - nok stadig »Ak hvor forandret« - men ikke altid til det værre.

Når de lokalhistoriske arkiver ikke blot har en kulturel, men også en samfundsmæssig central funktion kan det undre, at nogle kommuner er så yderst tilbageholdende med at støtte det store arbejde, der udføres i arkiverne. Ingen kommune skal nævnes med navn, for de pågældende burde selv være klar over det. Nogle af amtets lokalhistoriske arkiver må nøjes med et kommunalt tilskud til driften på 500 kr. årlig, en sats der blev fastsat for snart 10 år siden og som tilmed kun uddeles efter ansøgning. Det er næsten at gøre grin med de mennesker, som ganske vist af egen interesse, men for alles skyld, udfører et stort arbejde for bevaringen af lokalsamfundets kulturarv. Det må vist også

være den eneste post i de kommunale budgetter, som ikke er blevet fremskrevet siden. I en enkelt, større kommune har man tilmed afslået at normere en stilling, der er nødvendig for at få det pågældende arkiv til at fungere. Også de lokalhistoriske arkiver erkender nødvendigheden af at spare: vi kender det faktisk allerede til hudløshed, idet vi er vant til at få, og tilmed at være glade for at få, hvad andre har kasseret. Måske endnu et argument for at styrke de lokalhistoriske arkiver, så også denne del af vor viden og erfaring kunne stilles til rådighed for andre!

Det er altid populært at hakke på politikerne for ikke at bevilge penge nok. De sidder imidlertid med et stort ansvar og mange vanskelige opgaver at løse. Derfor er det for nemt blot at spille bolden over til dem. Vi har nemlig også selv en vigtig opgave i den sammenhæng, nemlig at give politikerne og andre argumenterne for at yde støtte til lokalarkiverne. Ingen andre end det lokalhistoriske arkiv selv kan bevise, hvorfor der skal ydes støtte - det er på os selv, bevisbyrden ligger.

Organisatoriske forhold

Efter sidste årsmøde konstituerede bestyrelsen sig med Jørgen Dieckmann Rasmussen, Esbjerg Byhistoriske Arkiv som formand, Olga Pedersen, Aastrup sognearkiv, som næstformand og A. Bjerregaard-Andersen, Varde lokalhistoriske Arkiv, som kasserer. Hans Otto Kristensen og Vagn Jensen har været de hårdt prøvede og -arbejdende bestyrelsesmedlemmer.

Bestyrelsen har holdt syv bestyrelsesmøder siden årsmødet og diskuteret påtrængende arkivproblemer og aktiviteter for medlemmerne.

For at tage det sidste først afholdt Ribe Amts lokalhistoriske arkiver sammen med de lokalhistoriske arkiver i Vejle Amt den 4. april 1987 en temadag i Billund Centret om stavnbandet og landboreformerne. Mødet var velbesøgt med mere end 50 deltagere, heraf langt de fleste fra Ribe Amt. Når man ser tilbage, må vi nok erkende, at programmet var lige lovligt stramt. En væsentlig funktion, når arkivfolk er samlet, er muligheden for indbyrdes udveksling af erfaringer og ideer. Det behov bliver i højere grad tilgodeset ved arkivdagene, hvoraf vi havde den seneste i januar 1988 i Holsted. Emnet var kopier af statsligt arkivmateriale, og de ca. 35 deltagere hørte om mikrofilm- og fotokopimuligheder. Der blev også tid til at se særudstillingen »Holsted fra stenalder til stationsby«, arrangeret af Egnsmuseet for Vejen, Holsted, Brørup. Vi kan ikke holde disse arrangementer uden at trække på nogle af vore medlemmer, og derfor skal der bringes en tak til vore værter ved de to sammenkomster, henholdsvis Billund Lokalhi-

storiske Arkiv og Lokalhistorisk Arkiv for Holsted Kommune.

I bestyrelsen har det derimod undret os, at man måtte aflyse et kursus over tre lørdage i efteråret om arbejde med lokalhistorie, arrangeret i samarbejde med Esbjerg Folkeuniversitetskomite. Ganske vist kom et tilsvarende kursus i gang i Varde med pæn tilslutning og mange arkivfolk repræsenterede. Alligevel er der mange, vi ved arbejder aktivt med lokalhistorie, som vi ikke ser på disse kurser, selv om de må have behov for at være sammen med andre aktive lokalhistorikere for at høre, hvordan de gør, hvad man kan, få afprøvet nye ideer og ikke mindst få indblik i, hvordan man i lands- og Rigsarkiv finder materiale om sit eget område. Det er tankevækkende, at man ikke i alle arkiver kan læse gotisk skrift eller for den sags skyld give vejledning i, hvordan man kan finde oplysninger i andre arkiver. Befolkningen anser jo os i de lokalhistoriske arkiver som eksperter, ikke blot i at finde rundt i eget arkiv, men også give råd og vejledning om, hvor man kan gå hen, hvis der ikke er noget at hente lokalt. I bestyrelsen må vi opfordre til, at man overvejer dette problem nærmere og helst ser vi naturligvis, at man gør noget ved sagen ved at melde sig til et af de kurser, der arrangeres i bl.a. Esbjerg og Varde.

Nogle siger, at RALs aktiviteter ikke er voldsomme. Det er nok rigtigt, men RAL er jo andet end kurser og møder. Vi udgiver et blad, RAL-NYT, som sidste år kom med 4 numre, vi udsender årsberetninger i FRA RIBE AMT, og vi driver forskningsprojekter - i 1987 projekt Vider og vedtægter via tilskud fra Arbejdsmarkedsnævnet for Ribe Amt og Ribe Amts beskæftigelsesudvalg.

Vi må erkende, at aktiviteterne har været afpasset efter ressourcerne. Derfor kan man altid spørge, om ressourcerne anvendes rigtigt. Her har medlemmerne god mulighed for at kunne gøre deres indflydelse gældende, for forslag og ideer er altid velkomne.

Ellers har bestyrelsen især beskæftiget sig med vedtægts-spørgsmålet. Sidste år udsendte Sammenslutningen af Lokalhistoriske Arkiver standardvedtægter for lokalhistoriske arkiver, som i første omgang skal opfyldes af de arkiver, der søger om medlemskab af SLA og amtskredsene. I Ribe Amt er også nogle af de etablerede arkiver ved at revidere deres vedtægter, hvilket der kan være god grund til. De fleste arkiver har været i gang i over 10 år, og meget er sket siden da. Nye vedtægter kan måske være med til at udløse en dispensation til opbevaring af menighedsrådsarkiver.

For nye arkiver, der søger medlemskab af RAL, er det en uomgængelig nødvendighed at have vedtægter, udformet efter standardvedtægterne. RAL er en sammenslutning af SLAs medlemmer i Ribe Amt, og da SLA forlanger standardvedtægternes krav opfyldt af nye medlemmer er

det ensbetydende med, at RAL også må kræve det af sine medlemmer. Det indebærer bl.a. medlemsskab af både RAL og SLA.

Ribe Amt har længe været dækket med arkiver, men alligevel skyder der stadig nye arkiver op. Efter bestyrelsens mening skal oprettelsen af nye arkiver ikke ses som utilfredshed med eksisterende arkivers arbejde. Det er snarere andre forhold i lokalsamfundene, der gør, at man vil holde på sin identitet via et arkiv. Da de lokalhistoriske arkivers hovedopgave er at sikre lokalsamfundenes kulturarv for eftertiden og de eksisterende arkiver har hænderne mere end fulde med at løse denne opgave, må RAL være glad for, at flere interesserede melder sig »under fanerne for at give en hånd med«. Men glæden er dog betinget af, at de pågældende arkiver har vedtægter der sikrer, at det indsamlede materiale behandles forskriftsmæssigt og betragtes som offentligt eje og at der er truffet bestemmelser om, hvad der skal ske med det den dag, interessen for arkivarbejde ikke længere måtte være tilstede lokalt. Vi må jo nok erkende, at den nuværende lokalarkivstruktur næppe vil vare i al evighed. Hvad det imidlertid drejer sig om her og nu, er at få kildematerialet samlet ind, inden det forsvinder i kakkelloven eller affaldscontaineren.

Som nye medlemmer har RAL optaget Tobøl Egnarkiv og Vester Vedsted Sogns Lokalhistoriske Arkiv. Vi byder dem velkommen i arbejdet. Lokalhistorisk Arkiv for Nordby sogn på Fanø ved tidligere borgmester Marius Sørensen har indstillet driften og overdraget samlingerne til Sognearkiverne på Fanø, Nordby afdeling. Altså en fremgangsmåde helt efter bogen. I alt har RAL i dag 42 ordinære medlemmer.

Status

Bestyrelsen mener at kunne se tilbage på det svundne virksomhedsår med tilfredshed, selv om ikke alt gik, som man ønskede sig.

Vi fik ikke foreningsarkivregistraturen ud - den ligger stadig på mit skrivebord, men i 1988 skal det ske. Hvordan skal jeg vende tilbage til.

Beskæftigelsesprojektet om Vider og vedtægter i Ribe Amt stoppede pr. 31. december 1987 efter 18 måneder. Det blev ikke færdigt i den forstand, at alle relevante materialekategorier fra alle områder i amtet blev gennemgået. Det ville også have været menneskeligt umuligt. Dertil tager det for lang tid at læse 1500- og 1600-tals tingbogsmateriale. Men vi fik gjort et godt indhug, og foreløbig har Grethe Carlslund Petersen præsenteret resultaterne i artikler i FRA RIBE AMT og i RAL-Nyt. En arbejdsrapport på 260 sider med de fundne vider og vedtægter er under trykning. I øvrigt vil jeg henvise til Grethe Carlslunds efterføl-

gende beretning. Der venter imidlertid flere spændende vider og vedtægter på at blive fundet og hele problemfeltet på at blive bearbejdet. På grundet formodning om velvillig behandling besluttede bestyrelsen i samarbejde med Landbohistorisk Selskab at søge Velux-fonden om penge til en 4-årig videreførelse af projektet. Desværre blev det et afslag, og vi ansøger nu pr. 15. marts Statens humanistiske Forskningsråd om penge til en fortsættelse, så det store arbejde, der allerede er gjort, kan føres videre og afsluttes endeligt. Foreløbig imidlertid en tak til Arbejds-markedsnævnet for Ribe Amt og Ribe Amts Beskæftigelsesudvalg for den tildelte støtte. Også en tak til projektleder og projektmedarbejdere for veludført arbejde.

Også i år fik vi penge fra Ribe Amts Kulturfond til at få arkivernes årsberetninger trykt i FRA RIBE AMT og til at købe særtryk til fordeling blandt arkiverne. Oplaget er revet væk, hvilket understreger vigtigheden af at udarbejde beretningerne. Det er jo også der, mange af vore brugere finder arkivernes navne og adresser og ikke mindst følger med i, hvad vi foretager os. Derfor er det vigtigt at lave detaljerede beretninger, så brugerne kan få indtryk af, hvad der rører sig. Bestyrelsen vil gerne takke Ribe Amts undervisnings- og kulturudvalg for støtten og naturligvis også tak til Historisk Samfund for Ribe Amt for at stille plads til rådighed i årbogen. Det turde være unødvendigt at nævne, at de lokalhistoriske arkiver i det mindste bør kvittere for denne gestus ved at abonnere på FRA RIBE AMT, hvilket man vel gør alle steder???

Centralbiblioteket for Ribe Amt ansøgte i 1987 Ribe Amts undervisnings- og kulturudvalg om et tilskud på kr. 10.300 til en begyndende opbygning af en mikrofilmsamling af væsentlige mikrofilmmede arkivalier i Landsarkivet i Viborg. I december 1987 udløstes der 10.300 kr. til indkøb af mikrofilm, og vi har bestilt de nye mikrokort af realregistre til skøde- og panteprotokollerne. Men leveringen har ikke fundet sted endnu. Vi er meget taknemmelige for det tilskud, der vil være af væsentlig betydning for de mange lokalhistoriske arkiver og aktive lokalhistorikere her i amtet.

Størst tak er der nok at bringe Ribe Amts undervisnings- og kulturudvalg for bevillingen på 20 lokalhistoriekonsulenttimer til refusion til Esbjerg Byhistoriske Arkiv for den bistand, arkivet yder amtets arkiver og deres amtssammenslutningen. Beslutningen blev truffet på udvalgsmødet den 25. februar og er så ny, at en ansættelse ikke har fundet sted. Den slags ting tager desværre tid. Men det lover godt, og arbejdsopgaver mangler der ikke. Den allerførste opgave til konsulenten er færdiggørelsen af foreningsarkivregistraturen. Derudover kommer arrangement af kurser og arkivdage, og så skal vi nok også snart have registreret, hvad amtets lokalhistoriske arkiver har af

kopimateriale fra det statslige arkivvæsen. Jeg har på fornemmelsen, at mange lokalhistorikere og slægtsforskere gør unødvendige rejser til lands- og rigsarkiv for at se noget, der faktisk allerede findes i kopiform her i amtet. Det er dårlig service fra vores side. Imidlertid må der ikke sættes flere opgaver igang, end der kan rummes inden for de bevilgede 20 timer. Et løft for de lokalhistoriske arkiver vil det imidlertid blive.

Jørgen Dieckmann Rasmussen

De lokalhistoriske arkivers konsulent

Som tidligere nævnt har Esbjerg Byhistoriske Arkiv også i 1987 ydet bistand til de lokalhistoriske Arkiver i Ribe Amt og deres amtssammenslutning. Der har været mange væsentlige opgaver at løse, også mange tidsrøvende, hvilket desværre kom til at gå ud over færdiggørelsen af foreningsarkivregistraturen. Men med den tidligere nævnte refusion fra Ribe Amts undervisnings- og kulturudvalg skulle der være lys forude på det punkt.

Antallet af konkrete, mere krævende konsulentopgaver kan opgøres til 33, i hvilket tal ikke indgår den mængde henvendelser, der kan klares umiddelbart pr. telefon eller administration af og tilsyn med beskæftigelsesprojektet. Tallet lyder måske ikke voldsomt, men der er nogle meget tidsrøvende opgaver imellem. Samtidig er det ofte nødvendigt med et besøg på stedet for at se på sagen sammen med de lokale arkivfolk og drøfte den med dem. Ribe Amt er stort at køre i, så blot kørsel sluger megen tid, selv om jeg gør mit bedste for at begrænse tidsforbruget på landevejen.

Konsulentens arbejdsopgaver har bl.a. været af organisatorisk art. Der er ydet hjælp til en række arkiver, der arbejdede med forslag til nye vedtægter. Med et af de nystartede arkiver, Vester Vedsted sogns lokalhistoriske arkiv, drøftedes ikke blot de forskellige organisationsformer, men konsulenten medvirkede også på den stiftende generalforsamling med at fortælle om, hvad lokalhistorisk arkivarbejde går ud på.

Landsarkivet har tilbudt både fotokopier og mikrofilm af centrale arkivalier til de lokalhistoriske arkiver, og det har fået flere til at henvende sig for at få råd om, hvad de skulle investere i.

En enkelt henvendelse drejede sig om argumenter for og støtte til sikringen af et arkivs normering, en sag, der desværre ikke har fundet en endelig og tilfredsstillende løsning endnu. Et andet sted drejede det sig om en erklæring om et udskiftningskort, som trængte gevaldigt til at blive restaureret.

Et arkiv har fået vejledning i og hjælp til registrering efter SLA-metoden. Det er nok væsentligt, at de lokalhistori-

ske arkiver tager deres registrering op til overvejelse. Selv om arbejdet umiddelbart synes stort, bliver det ikke mindre ved at vente med en eventuel omlægning. Også mere specielle registreringsopgaver er der blevet vejledt i. F.eks. er der ydet registreringsvejledning til et arkiv, der havde fået kommunale arkivalier retur fra Landsarkivet for Nørrejylland.

Også i år er det imidlertid vejledningen af de skrivende lokalhistorikere, der har taget mest tid. Selv om disse opgaver ikke er talmæssigt mange, er det de absolut mest tidskrævende. Et manuskript på 200 sider læses ikke igennem og kommenteres fra den ene dag til den anden. Vi lever flot op til Ribe Amts stolte, gamle tradition med de skrivende lokalhistorikere. Det er imidlertid klogt at gøre brug af konsulentbistanden, inden de mange penge på trykningen gives ud.

Denne beretning skulle så være den sidste, hvor konsulentbistanden er ydet på lånt tid og hvor de konkrete opgaver i høj grad har bestemt, hvad der er blevet løst. Det bliver spændende at se konsulentberetningen næste år og resultaterne af en langt mere målrettet indsats til gavn for lokalhistoriske arkiver og lokalhistoriens stilling i Ribe Amt.

Jørgen Dieckmann Rasmussen

Projekt vider og vedtægter

Denne beretning er først og fremmest en redegørelse for arbejdet siden sidste års generalforsamling, men det er samtidig en beretning om et afsluttet projekt. Som bekendt sluttede projektet den 31. december 1987 efter 18 måneders arbejde, og i den forbindelse er det på sin plads at gøre status og vurdere, hvorvidt projektet er lykkedes eller ej. Har det indfriet de intentioner og forventninger, som det oprindeligt startede på? Er det færdigt? Hvad nåede projektet og hvad nåede det ikke? Det er nogle af de spørgsmål, som vil blive taget op i det følgende.

Arbejdet i 1987

Det første halvår af 1987 gik med fortsat søgning i Skast herreds tingbøger efter konflikter og forlig vedrørende landsbylaget. Derudover blev der for alvor taget fat på op søgningen af originalerne til tidligere kendte eller omtalte vider. Det viste sig at være et omfattende og tidskrævende arbejde, idet henvisningerne i de trykte udgaver ofte er mangelfulde og til tider misvisende. I dette arbejde har vi fået stor hjælp af Landsarkivet i Viborg, men trods ihærdig arbejdsindsats er det ikke lykkedes at finde alle kendte vider i originalform. Der er stadig otte vider og vedtægter, som ikke er fundet i original. I slutrapporten har vi måttet forlade os på den eksisterende afskrift.

De fundne originaler er blevet konfronteret med de tid-

ligere afskrifter. Det har bekræftet projektets tidligste antagelser og understreget behovet for en nylæsning og nyudgivelse. Mange af de eksisterende afskrifter, især fra den lokalhistoriske litteratur, er moderniserede og ufuldstændige (dvs. uden underskrift og approbation). Afskrifterne fra *Danske Vider og Vedtægter* indeholder mange meningsforstyrende fejl, og der er ikke fulgt ensartede principper i værket. De eksisterende afskrifter ligger således spredt og i en meget uensartet form, og en samlet nyudgivelse efter ensartede principper vil være af stor værdi.

Den systematiske tingbogssøgning har resulteret i kendskab til i alt 56 vider og vedtægter samt et fund af 33 retssager, hvor vider og vedtægter er omtalt. Med hensyn til sidstnævnte er der dog tale om en række gengangere. Sorteres de fra er der med sikkerhed en restgruppe på 19 hidtil ukendte vider og vedtægter. Disse tal kan dog ikke umiddelbart sammenlignes med tidligere opgørelser. Videbegrebet har nemlig udviklet sig, eller rettere indsnævret sig, gennem det sidste års arbejde, hvilket må understreges som et af projektets vigtigste resultater. Således er vi i dag i stand til at præcisere begrebet som *kollektive bestemmelser vedrørende bylagets/landsbyernes indre anliggender eller bestemmelser vedrørende mellembys relationer*. Denne definition udelader en række overenskomster og forlig mellem forskellige del- og interessegrupper inden for bylaget som f.eks. fællesbreve om hospitalstiendekorn. Definitionen afgrænser sig endvidere i forhold til egentlige kontrakter, der kun forpligter underskriverne. I modsætning til disse har viderne en bred social udsagnskraft. Vidernes bestemmelser og bødebud har været gældende for samtlige beboere (lodsejere, fæstere, husmænd, inderster, tyende, mænd, kvinder og børn) i landsbyen, hvad enten de selv har været med til at vedtage og samtykke viden eller ej. Gennem projektet er det endvidere blevet klart, at der må skelnes mellem vider med bødebud og følgelig sanktionsmulighed (udpantning) på den ene side og vedtægter uden sådanne på den anden side. Distinktionen er vigtig i vurderingen af bylagets magt og beføjelser.

Endelig har projektet opstillet en *typologi*, som har vist sig at være et aldeles nyttigt redskab i systematiseringen af materialet. Der er selvfølgelig tale om grovkategorier og flydende overgange mellem kategorierne. Typologien skelner mellem tre principielt forskellige typer vider og vedtægter, alt efter deres indhold. Kategorierne er:

1. *Landsbyvidere*, herunder *købstadsvidere*, der består af forholdsvis lange og komplekse vedtægtsæt. Disse kan indeholde driftsmæssige, almen kommunale, politimæssige, religiøse, moralske og organisatoriske bestemmelser. En forudsætning for, at en vider betragtes som en landsbyvide er, at den omhandler flere af disse forhold og følgelig flere bestemmelser.
2. *Særvidere*, der dels er korte bestemmelser (oftest et enkelt punkt omkring et enkelt forhold som f.eks. hyrdelag, lyngslet, gæshold) og dels er tillæg til en i forvejen eksisterende vider. Desuden kan der også være tale om grænsningsvedtægter eller engaftaler, altså særvidere vedrørende et bestemt område. Disse benævnes som *områdevedtægter*.
3. *Mellembysvedtægter*, hvis hovedregel er, at de bevæger sig ud over det enkelte ejerlav.

Tingbogssøgningen har endvidere resulteret i et konflikt- og forligskartotek på henvend 600 kort, der er topografisk ordnet efter sogn og ejerlag, og der er gjort optegnelser om sagstyper og -forløb. Ifald projektet fortsætter, er det tanken at indtaste disse kort på EDB og sammen med de kendte vider og vedtægter er det optakten til en større konflikt- og forligsbank.

Endnu et synligt resultat af årets arbejde er to artikler skrevet af undertegnede: Landsbystyre og fællesskab i det 18. århundrede - belyst gennem vider og vedtægter i *Fra Ribe Amt 1987* og *Tingbogsstudier og lokalhistorie* i *RAL-Nyt* 1987:4.

Sidste halvdel af 1987 gik hovedsageligt med udarbejdelse af slutrapporten, der er en samling af alle hidtil kendte vider og vedtægter fra amtet samt udpluk fra retssager, der omtaler vider og vedtægter. I de tilfælde, hvor vi har fundet originalmaterialet, er der foretaget en nylæsning og lavet en ord- og bogstavret oversættelse. Viderne og retssagerne er indskrevet på tekstbehandlingsanlæg, der udgør grundlaget for den tidligere omtalte »konflikt- og forligsbank«.

I slutrapporten er der tillige en litteratur- og materialeoversigt, der skulle være uddelt til alle arkiver i amtet. Denne oversigt er et af projektets vigtige resultater, idet det er første gang, at der i det hele taget er foretaget en systematisk litteratursøgning på feltet.

Slutrapporten, der nu befinder sig i trykkeriet, er en intern rapport, forstået således, at den i sin nuværende form er tænkt som en arbejdsrapport eller en redegørelse for, hvad projektperioden er blevet brugt til. At den er intern betyder følgende: For det første er der ikke foretaget nogen kontrollæsning. Materialet er kun læst af undertegnede. Det er almindelig procedure, at der skal flere øjne på så vanskeligt materiale. Oversættelserne er uden tvivl fyldt med fejl, og det ville være aldeles uforsvarligt at offentliggøre dem i deres nuværende form. Der er da også truffet aftale med en række kontrollæsere om at få rapporten gjort færdig på det punkt. Dernæst er indledningen mangelfuld og bærer præg af tidsnød. Det er tanken, at indledningen skal udbygges med en tekstkritik og en vejledning

i brugen af stoffet samt en opsummering af, hvor man bør søge efter vider og vedtægter. Endelig mangler der et fyldestgørende stedregister og et sagregister er total fraværende, hvilket er en absolut forudsætning for bogens nytværdi.

Alt i alt er slutrapporten uegnet til offentliggørelse som bog. Det er dog vores agt at søge midler til en omarbejdelse af rapporten med henblik på offentliggørelse. Hertil har vi allerede fået 6.000 kr. fra Claus Sørensens og Alice og Tage Sørensens fonde i Esbjerg. Det skønnes at ville tage to måneder at omskrive rapporten.

Vurdering af projektet

Projektet nåede ikke at skrive en bog, men det var heller ikke tanken, at bogen skulle skrives inden for bevillingens rammer.

Skruer vi tiden tilbage til før juni 1986 kan projektet skitses i tre punkter:

1. At foretage en systematisk søgning efter vider og vedtægter i den lokalhistoriske litteratur
2. At opspore de trykte vider og vedtægter i deres originalform og foretage en nylæsning med henblik på udgivelse
3. At foretage en systematisk søgning i utrykte kildemateriale

Det første punkt er indfriet fuldt ud - det vidner litteraturlisten om. Det andet punkt er omtalt i arbejdsredegørelse og må også siges at være indfriet langt hen ad vejen. Den sidste formålsparagraf blev i samråd med styringsgruppen på et meget tidligt tidspunkt i projektet omformuleret til en pilotundersøgelse i Skast herred. Her er der foretaget en systematisk søgning i udvalgte arkivfonds: skøde- og panteprotokoller (er gennemgået komplet), godsarkiver (komplet gennemgået), og tingbøger. Tingbøgerne for Skast herred er *ikke* komplet gennemgået, men udvalgte år er finkæmmet. Det betyder, at vi har høstet en del erfaringer af metodisk karakter, og som sådan er pilotundersøgelsens resultater tilfredsstillende.

Erfaringsopsamling og perspektivering

Gennem hele projektet og i særdeleshed via pilotundersøgelsen er der høstet en række frugtbare resultater. Det viste sig rigtigt at satse på et område og udvælge nogle år, og at gøre det godt og grundigt. Nu kender vi materialet og ved, hvad vi kan forvente at finde. Jeg skal dog understrege, at materialet er af en sådan karakter, at det er vanskeligt at foretage generaliseringer. Hvad der gør sig gældende i et herred og et år, kan ikke nødvendigvis automatisk overføres til andre herreder og år. Det er umuligt at nå at gen-

nearbejde et helt amt på tilfredsstillende og forsvarlig vis, og spørgsmålet er da også, hvor hensigtsmæssigt det er? En entydig søgning efter vider og vedtægter er aldeles uhensigtsmæssig og er vel snarere udtryk for samlermani end historisk interesse. Det var jo det, »de gamle« gjorde.

En vigtig erfaring er, at vider og vedtægter ikke kan stå alene, men må tolkes i forhold til den sammenhæng, som de er opstået i. Det er med andre ord halsløs gerning at pløje sig igennem en række tingbøger efter vider og vedtægter, uden at registrere de mange konflikter og forlig, der har relation til viderne. Uden en indsigt i disse forhold er man jo ikke blevet klogere på datiden, men står så at sige med en række løse dokumenter.

Projektet peger på tingbøgerne som en væsentlig kildeggruppe. Af de 56 kendte vider og vedtægter er 30 fundet i tingbøger, 11 i private samlinger, otte i godsarkiver, fem i amts- og rådstuearkiver og to i skøde- og panteprotokoller. Før projektet var der en vag antagelse om, at skøde- og panteprotokoller nok var en frodig fond. Det har projektet ikke kunnet bekræfte, snarere tværtimod.

Kan man så pege på bestemte konflikttyper, der fører til vider og vedtægter? Det spørgsmål står endnu åbent. Vi har dog bemærket, at mange vider og vedtægter optræder i forbindelse med konflikter omkring hyrdeforhold, lyngslet, tørvegravning og mellembys forhold i det hele taget. Men det er snarere en hypotese end en konstatering.

Vil man selv gå i gang med vider og vedtægter, er tingbøgerne altså et godt sted at gå til. Men en entydig søgning er som sagt perspektivløs, og man bør i stedet søge generelt på forlig og konflikter i relation til bylaget - dvs. på grandeplan. Vider og vedtægter er jo ikke emnet (målet), men et kildemateriale (midlet) til eksempelvis landsbystyret i fællesskabstiden. Her er vider og vedtægter blot en kilde blandt mange andre. Hermed ikke være sagt, at vider og vedtægter kun kan belyse bylaget eller landsbystyret. Jeg har i min artikel i Fra Ribe Amt søgt at vise de mange muligheder, der ligger i viderne. Landsbystyret fremhæves her, fordi det er et felt, som vi vil satse på i det videre forløb. Dette fører mig afslutningsvis over i en kort omtale af det nye projekt.

Projekt »Landsbystyre«

Allerede i efteråret formulerede vi en projektsøgning om landsbystyret i Ribe Amt, baseret på tingbogsstudier. Vi søgte et større, privat fond, men fik desværre afslag på ansøgningen.

I en lidt omarbejdet form er samme projekt nu indsendt til Statens Humanistiske Forskningsråd, hvorfra vi kan forvente svar i slutningen af maj. Projektets arbejdstitel er: »Landsbystyret 1500-1800: dets opbygning, funktioner og

forudsætninger. En analyse på grundlag af tingbogsstudier i Ribe Amt».

Arbejdet vil koncentreres om fire udvalgte herreder i amtet: Skast, Vester Horne, Anst og Slavs med det formål at tilvejebringe en empirisk modpol til den eksisterende bylagsforskning, der hovedsageligt bygger på øst-dansk materiale.

Grethe Carlsund Petersen
projektleder

Beretninger fra amtets lokalhistoriske arkiver

Billund Kommune

Lokalhistoriske Arkiver for

Billund Kommune, Billund Afdeling

Billund Centeret, 7190 Billund. Tlf. 05 33 24 72.

Åbningstid: Tirsdag 19-21 eller efter aftale.

Leder: Vagn Jensen, Bogfinkevej 7, 7190 Billund.
Tlf. 05 35 30 25.

Desværre står vi igen i den situation at skulle finde en ny arkivleder efter generalforsamlingen 29/2 1988. Dette kan godt tage et stykke tid, men arkivet vil indtil da blive passet af den øvrige bestyrelse i Lokalhistorisk Forening for Grene sogn. I den forbindelse beder vi meget indtrængende om ikke adressemæssigt at sende post til tidligere arkivlederes privatadresser - det sker desværre alt for ofte. Send venligst posten til: Lokalhistorisk Arkiv, Billund Centeret, 7190 Billund.

Arkivet har i 1987 modtaget 41 afleveringer, heraf nogle ret omfattende. Registreringen af disse er ikke 100% færdig, men i alle tilfælde er indkomstjournalbladet ført, og så kommer resten efterhånden.

I september medvirkede arkivet ved en udstilling i Billund Centeret vedrørende Billund Biblioteks 50-års jubilæum, (hvilket faktisk burde være fejret i 1986, men af forskellige grunde blev jubilæet altså først fejret i 1987). I den forbindelse medvirkede vi også i en lokalradioudsendelse, hvor vi fik lejlighed til at gøre opmærksom på arkivets eksistens - og formål.

Busturen i forbindelse med festugen i august gik til den nordvestlige del af Nørup sogn. Som guide havde vi Fritjof Petersen fra lokalhistorisk arkiv i Nørup, og det hele sluttede meget festligt på Engelsholm Højskole, hvor vi sammen med diverse »spøgelser« drak den medbragte kaffe. Ca. 55 mennesker var »pakket« i den bus, men plads til formanden med frue var der ikke, så de måtte køre »privat« bagefter bussen.

60 personer har i 1987 indskrevet sig i besøgeprotokolten.

Arkivet har medvirket ved lokalhistoriske timer i byens skole med foredrag, lysbilleder og lignende.

Lokalhistorisk forening for Grene sogn, som står bag arkivet, kan i efteråret 1988 fejre 10-års jubilæum - forhåbentlig med medlemsskab nr. 100. I 1987 var der 96 medlemmer. Formand har i alle 10 år været Vagn Jensen, og vi har alle den bedste tro på, at samme Vagn Jensen også nok skal få arkivet til at virke på bedste måde fremover.

Vorbasse Afdeling

Vorbasse Museum, Kirkegade 3, 6623 Vorbasse.
Tlf. 05 33 37 17.

Åbningstid: Hver anden tirsdag aften eller efter aftale med lederen. Desuden er det muligt at besøge arkivet i museets åbningstid.

Leder: Sven Tygesen, Stadionvej 4a, 6623 Vorbasse.
Tlf. 05 33 31 39.

Samlet antal afleveringer i 1987: 64.

Blåbjerg Kommune

Blåbjerg Lokalhistoriske Arkiv

Bredgade 80, 6830 Nr. Nebel. Tlf. 05 28 71 18.

Åbningstid: Mandag 8.30-11.30 samt efter aftale med lederen.

Leder: H. Uhre Schmidt, Brinksvej 1, Kvong, 6800 Varde.
Tlf. 05 25 40 72.

I 1987 har arkivet haft 60 indleveringer, hvoraf adskillige var særdeles omfattende. Besøgstallet bliver efterhånden højere og højere, og også henvendelserne pr. telefon og post stiger i antal. Vi håber på yderligere fremgang, når vi i 1988 flytter i store, lyse lokaler. Lokaler, som er centralt placeret i Nørre Nebel by.

Blåvandshuk Kommune

Blåvandshuk Lokalhistoriske Arkiv

Kirkegade 3, 6840 Oksbøl. Tlf. 05 27 15 48.

Åbningstid: Efter aftale med lederen.

Leder: L. G. Ipsen, Østparken 92, 6840 Oksbøl.
Tlf. 05 27 15 89.

1987 har glædeligvis bragt et voksende antal indkomster af varierende art og kvalitet. Fra lokalområdet er der fremkommet en række interessante bogsamlinger, protokoller, topografiske kort, regnskaber, personarkiver, fotos m.v. - Rektionernen fra tidligere tyske flygtninge, som i kortere eller længere tid har opholdt sig i Oksbøllejren, har ud-møntet sig i et voksende antal afleveringer i form af beretninger om personlige oplevelser, fotos m.v.

I forbindelse med den store erhvervsudstilling »Blåvandshuk viser vej« i Idrætscentret i dagene 21.-22. marts havde arkivet en god placering, hvor man havde koncentreret sig om at vise erhverv og landbrug for 25 år si-

den. Denne del af udstillingen blev flittigt besøgt. Senere blev dele af denne udstilling etableret på ældrecentret »Poghøj« i Oksbøl.

Besøgstallet i 1987 var jævnt, og besøg på arkivet finder sted efter nærmere aftale. Den konsultative bistand på baggrund af mundtlige eller skriftlige henvendelser - såvel fra lokalområdet som udenbys fra - er taget betydeligt til i det forløbne år og har krævet mere tid til sagsbehandling end før; til gengæld har det resulteret i mange interessante reaktioner i form af uventede indkomster.

I 1988 vil et antal foreningsjubiler og 200-året for stavnsbåndets ophævelse forventelig kræve en del konsultativ bistand fra arkivet.

Bramming Kommune

Bramming Byhistoriske Arkiv

El-værket, Pederstræde, 6740 Bramming.

Åbningstid: 1/9 til 30/4 sidste mandag i hver måned kl. 19.00-20.00 samt efter aftale.

Leder: Olaf Bak, Sportsvej 7, 6740 Bramming.
Tlf. 05 17 45 51.

Bramming Byhistoriske Arkiv modtog i 1987 i alt 63 afleveringer mod 61 i 1986.

Blandt afleveringerne er indbundne aviser fra dagbladet Vestkystens Bramming-afdeling for perioden 1918-1982, i alt 220 bind.

Årets øvrige gaver bl.a. fotos, protokoller, film, udklip, forretningspapirer mv.

På grundlag af aftaler herom besøgte i alt 49 personer arkivet, heraf de 41 fordelt på skoleklasser, spejdere eller andre hold eller grupper.

Arkivet udleverede 10 kopier, besvarede fem slægtsforsknings spørgsmål samt 26 spørgsmål af anden karakter, nemlig tre skriftligt og 23 telefonisk. Diverse udlån udgjorde 10. Arkivets diassamling er blevet vist én gang. Arkivet deltog i Bramming julemesse 1987.

Darum Sognearkiv

Nørrebyvej 12, Darum, 6740 Bramming.

Åbningstid: Efter aftale med lederen.

Leder: J. Hedegård Rasmussen, Alsædtægten 12, Darum, 6740 Bramming. Tlf. 05 17 93 30.

I 1987 indgik der til arkivet 39 afleveringer, og vi er hermed, siden vi begyndte i 1960, nået til aflevering nr. 625. Ser man på de sidste ti års tilvækst, viser et søjlediagram, at antallet i dette åremål er fordoblet, samt at tilgangen fra år til år er støt og jævnt stigende.

Ganske interessant er det, at nøjagtig de samme tendenser gør sig gældende, hvis man ser på f.eks. tilvæksten i hyl-

demeter, væksten i arkivets billedsamling, i besøgstal - og såmænd også i anvendte arbejdstimer.

Et betydeligt timetal er brugt f.eks. til at lave 13 skriftlige slægtsoplysninger af større omfang, besøg hos 12 givere for at få supplerende oplysninger vedrørende afleveringen. Arkivbestyrelsen har i årets løb været repræsenteret ved 13 møder af lokalhistorisk art.

I år har vi fået de sidste kirkebogskopier hjem fra Landsarkivet i Viborg. De tre ældste bind står på arkivet i ringbind, så det muligt at udtage sider og i kopiapparatet for større utydelige og vanskeligt læselige afsnit. De følgende seks bind har vi fået indbundet i smukke, solide bogbind. Kopierne omfatter årene 1704-1891.

Darum Sognearkiv havde i år sammen med de øvrige arkiver i kommunen og Lokalhistorisk forening en stand på årets julemesse i Bramming.

Darum Sognearkiv er åbent for publikum efter aftale med arkivlederen, og der er faste åbningsaftener i januar og februar hver tirsdag aften kl. 19.00-21.00.

Gørding Sognearkiv

Plejhjemmet Østergården, Nørremarken, 6690 Gørding. (Post til lederen).

Åbningstid: 1. og 3. mandag i hver måned kl. 19.00-21.00. Lukket i juli.

Leder: Nora Olesen, Sdr. Lourupvej 17, 6690 Gørding.
Tlf. 05 17 82 50.

Arkivet har i 1987 modtaget ca. 30 afleveringer.

Vor lokalhistoriske aften i januar var dialekt og vise-sang. Efter kaffebordet underholdt Højmarksskolens kor. Der var som sædvanligt fin tilslutning til mødet.

I årets løb har vi haft besøg af flere skoleklasser samt elever fra HH på Vejen Handelsskole. I anledning af Sparekassens 100-års jubilæum blev der lavet en udstilling i Sparekassen. Til Østergårdens høstfest var der en udstilling med gamle høstredskaber og billeder. Foreninger har i årets løb lånt materialer til jubilæumsskrifter m.m.

På vore åbningsaftener har vi haft stigende antal besøgende. I alt 80 besøgte arkivet i 1987.

Arkivet var i december inviteret til at lave en udstilling til julemessen i Bramming. I forbindelse hermed fik vi overspillet vore gamle film til videobånd, så de er nemmere at anvende i det daglige arbejde.

Vi har i år haft et stigende antal henvendelser angående slægtsforskning, både skriftlige og personlige, fra hele landet. I december modtog vi et større antal fotos fra Vestkysten, som vi er ved at registrere. Også i år er arkivet blevet betænkt med pengegaver.

Hunderup Sognearkiv

Kærgårdsvej 9, Hunderup, 6740 Bramming.

Åbningstid: I *vinterhalvåret*: Første og anden onsdag kl. 19.30-21.30. *Fra primo maj til ultimo september*: Den første onsdag i hver måned kl. 19.30-21.30. Eller efter aftale med lederen.

Leder: Jeppe Smidt, Elmely, Sejstrupvej 17, 6740 Bramming. Tlf. 07 1733 42.

Arkivet har i 1987 modtaget i alt 23 afleveringer, hvoraf flere har været store. Blandt det afleverede er der gamle billeder, skøder, kontrakter m.m.

Derudover har man fra Dagbladet Vestkysten modtaget ca. 200 billeder fra interessante begivenheder i sognet.

Arkivet har også i årets løb haft en del besøg. Mærkværdigt nok føles det som interessen er størst udefra, - fra folk der er fraflyttet sognet eller gennem tidligere slægter har haft tilknytning hertil. Lidt større opbakning fra den lokale befolkning kunne være ønskelig.

Det bør også nævnes, at der blev gjort brug af arkivets leder til at fortælle om gamle dage i Hunderup skoles aktivtetsuge om: Gamle dage. Ved dette arrangement var der mulighed for at hente forskelligt frem fra sognearkivet.

Vejrup Sognearkiv

Skolevænget 1, Vejrup, 6740 Bramming.

Åbningstid: Efter aftale med lederen.

Leder: Hans Andreasen, Grisbækvej 11, Vejrup, 6740 Bramming. Tlf. 05 1900 63.

Vejrup sognearkiv er i fortsat vækst. 14 mennesker gav i løbet af 1987 forskellige ting til arkivet, bl.a. protokoller og videobånd, men ikke mindst billedmaterialet har været omfattende. Det er nok det største antal fotos, vi har modtaget siden starten for 14 år siden.

Nu har vi et enestående materiale, som giver et vældigt godt indtryk af, hvordan by og sogn har set ud siden århundredskiftet og frem til i dag.

Vi har i vores to pengeinstitutter - Sparekassen Sydjylland og Varde Bank - hele året igennem haft udstilling af historiske billeder.

Vester Nykirke Sognearkiv

Hovedvej A 1, nr. 23, Endrup, 6740 Bramming.

Åbningstid: 1. mandag i hver måned kl. 14.30-16.30 samt efter aftale.

Leder: Louise Hansen, Hovedvej A 1, nr. 23, Endrup, 6740 Bramming. Tlf. 05 19 10 37.

Interessen for arkivet bliver ikke mindre med årene. Nu er vi nået ind i det tiende år, og der dukker stadig noget op.

I 1987 har vi haft den glæde, at flere af beboerne fra den

sydlige del af Vester Nykirke har været meget velvillige til at komme med gaver i form af foreningsprotokoller, og fra en ophørt forening er der indsat en sum til arkivet i Grimstrup Sparekasse.

Desuden har arkivet modtaget regulativ for fiskeri i Sneum å og forsikringspolice. Vi har også modtaget mange gamle julekort og telegrammer - frimærkerne fortæller jo også historie. Det sidste er en gammel bog, der har været i samlingen i Vester Nykirke bibliotek i året 1884.

Arkivet er nu på over 200 numre med mange forskellige ting i hver gruppe.

Efter arkivets gæstebog har der været en del besøgende, selvom det ikke er lige i åbningstiden, de kommer. Åbningstiden er den første mandag i hver måned fra kl. 14.30-16.30.

Af de besøg, der har været i arkivet, er der flere, der søger slægtninge, som har haft tilknytning til Endrupholm både som fæstere og herremænd.

Det er et meget tidskrævende arbejde at hjælpe slægtsforskere, men meget interessant, når det lykkes at finde, hvad de søger.

Brørup Kommune

Historisk Arkiv for Brørup og Omegn

Biblioteket, Stadionvej 6, 6650 Brørup.

Åbningstid: Torsdag kl. 15.00-17.00 eller efter aftale.

Leder: Holger Nielsen, Paxvej 45, 6650 Brørup.

Tlf. 05 38 22 15.

Arkivet har som normalt haft et travlt år. Vi har modtaget mange afleveringer og har haft mange besøg. Især har der været besøg af skoleelever, som har ønsket oplysninger til stile og opgaver. Fra foreninger og virksomheder modtager vi stadig en del arkivalier.

Den 13. februar afholdtes generalforsamling, hvor formanden aflagde beretning og kassereren oplæste regnskabet. Ved bestyrelsesvalget genvalgte Ingrid Nøhr og Holger Nielsen, og i stedet for Storm Nielsen og Hans J. Larsen, der ikke ønskede genvalg, nyvalgte Frits Rasmussen og Kaj Larsen. Revisorerne Frydendahl og Voldsgaard genvalgte. Efter generalforsamlingen talte skovrider Kelp om »Tirslund Plantage i besættelsestiden«.

Den 17. og 18. februar besøgte Storm Nielsen og Holger Nielsen de to institutioner Lundtoft og Fredenshjem og viste lysbilleder fra Brørup og omegn.

Den 28. april afholdtes møde i bibliotekssalen. Foredragsholderen var Sv. Aa. Knudsen fra Egnsmuseet, og han talte om »Brørup i fortid og nutid«. Særligt beretningen om den fornyligt fundne runesten fra Kongedålen fangede. Der var mødt ca. 60.

Den 11. maj havde vi igen møde. Det var på »Stenbrogård«, hvor den fundne runesten blev præsenteret af Sv. Aa. Knudsen. Stenen er nu »oplagret« på Stenbrogaard, og mange interesserede tog den i øjesyn. Bibliotekar Poul Erik Mørup fra Vejen, der også var til stede, orienterede om indskriften, der menes at være udført i tiden 950-1000. Men den er lidt svær at tyde, idet der flere gange er sket ændringer i runealfabetet.

I dagene 30. maj til 2. juni deltog Laurits Clausen og Holger Nielsen i et historisk kursus på Uldum Højskole.

Den 16. juli afholdtes det planlagte besøg på Sønderskov Hovedgård, hvor museumsinspektør Sv. Aa. Knudsen og arkitekt Steffen Søndergaard redegjorde for det store og omfattende restaureringsarbejde, der nu bliver gennemført. Arrangementet havde samlet ca. 200 deltagere.

Lørdag den 8. august foretoges der eftermiddagstur til det store tyske befæstningsanlæg fra 1. verdenskrig i Sønderjylland - Sicherungstellung Nord - også kaldet »Unterstand«. Der var 35 deltagere, og vi kørte i egne biler. Turen var tilrettelagt og ledet af tre af egnens beboere, der alle havde haft tilknytning - direkte og indirekte - til befæstningsanlægget. Det blev opført som forsvar ved et forventet engelsk angreb nordfra i årene 1916-18, og arbejdet blev udført af straffefanger.

Vi fik forevist to unterstande, der af praktiske grunde ikke var bleven sprængt, samt de mange sprængte i Hyrup Skov, og det store batteri og fæstningsanlæg i Gammel-skov, hvor de store kanoner efter beregningen kunne have beskudt Esbjerg og Fredericia.

Turen afsluttedes med besigtigelse af H. A. Krügers stemmeværk ved Gels Å, Bevtoft Mølle m.m.

Lørdag den 19. september afholdtes den årlige heldagsudflugt - i samarbejde med Grænsereforeningen - til Hallig Hooge, en ø i Vadehavet. Turen blev ledet af Edith Utenthal fra Bække. Der var 50 deltagere, og turen var vellykket i enhver henseende. Ved køreturen gennem marsken blev der fortalt om de store stormfloder, den historiske baggrund for marskegnene og beboernes liv og virke. Vi sejlede fra Schlüttsiel til Hooge, hvor vi på rundturen fik et godt indblik i Halligernes muligheder og livsvilkår. Vi så det kendte Hauswarft med museum og »Kongepesel«, samt den smukke gamle kirke. På hjemturen besøgte vi den danske ungdomsskole i Ladelund, hvor forstander Jørgen Petersen fortalte om KZ-lejren, der var i Ladelund under 2. verdenskrig. Bagefter var vi på kirkegården, hvor de mange grave er fra KZ-lejren.

Turen afsluttedes på Nykirke danske skole, hvor skoleleder Georg Lesch fortalte om skolens daglige virke.

Esbjerg Kommune

Esbjerg Byhistoriske Arkiv

Teglværksgade 1 B, 6700 Esbjerg. Tlf. 05 13 12 23.

Åbningstid: Mandag-fredag kl. 10.00-16.00, torsdag tillige kl. 16.00-18.00.

Leder: Jørgen Dieckmann Rasmussen.

Endnu et år i for små og trange lokaler, men til gengæld med den glædelige ændring, at ombygningen af den gamle Tekniske Skole i Torvegade endelig gik i gang d. 1. november 1987 med forventet afslutning i midten af 1989.

Vi ser frem til indflytningen i nye lokaler af flere grunde. Først og fremmest vil det give mere tilfredsstillende opbevaringsforhold for vore samlinger, der jo repræsenterer områdets fælles hukommelse. Dernæst vil det give os ordentlig plads at arbejde på og sidst, men ikke mindst vil det give publikum langt bedre faciliteter. Byhistorisk Arkiv har allerede et højt besøgstal, men det vil utvivlsomt vokse, når arkivet får en mere central adresse i byen og esbjergenserne som alle andre får mere fritid. Den øgede publikumstilstrømning er der plads til i de nye lokaler, mens det er et stort spørgsmål, om arkivets personaleresourcer slår til.

For at kunne klare pladsproblemerne indtil flytningen har arkivet fået stillet endnu to lokaler til rådighed på den nuværende adresse. De bruges til udpakningsrum for større afleveringer samt til ordning og sortering af store afleveringer. Ordning og sortering har hidtil ellers måttet foregå på læsesalen. Det har vist sig produktivetsfremmende at kunne ordne og sortere i rum uden publikumsadgang. Men også af diskretionsgrunde er det hensigtsmæssigt at kunne ordne og sortere i lokaler uden publikumsadgang. Afleveringerne til Byhistorisk Arkiv bliver nemlig ikke blot større og større, men også nyere og nyere, og en del af dem indeholder meget følsomt materiale. Af årets 179 afleveringer gjaldt det således den ubetingede største, der var på 75 kubikmeter. Af større afleveringer iøvrigt kan nævnes Esbjerg Filmklub, Hjerting gensidige Dagpengekasse, HK, Jerne Andelsmejeri, urmager Koldkjær og gartner Lisby. Fotograf Tonny Sørensen afleverede 60.000 negativer fra 1960'erne fra sin tid som fotograf ved Vestjyllands Socialdemokrat.

Under årets xeroxxkampagne er der indkøbt kopier af kirkebøgerne frem til 1891 fra sognene i den nuværende Esbjerg Kommune. En bevilling fra Ribe Amts kulturfond på 10.300 kr. til en begyndende opbygning af en mikrofilmsamling af centrale, statslige arkivalier blev anvendt til anskaffelse af mikrokort af realregistre.

Besøgstallet ligger stabilt omkring de 2.500, hvilket er tilfredsstillende i betragtning af, at der ikke er udarbejdet nye udstillinger eller afviklet andre arrangementer med

umiddelbar publikumsappel. Det er altså stadig den »seriøse« brug, der er vejer tungt. Brugen af samlingerne er ikke fuldt statistisk belyst i 1987. Bl.a. er ekspeditionerne til læsesalen på grund af personalemangel ikke talt op. Men af forespørgsler har der været 115 eller 53 flere end året før. Arkivets samlinger er ikke til hjemlån, men arkivalier, fotos m.m. udlånes til andre arkiver, biblioteker samt professionelle reproduktionsanstalter. Ganske vist faldt antallet af sådanne ekspeditioner fra 284 i 1986 til 248 i 1987, men antallet af ekspederede enheder steg fra 1.545 til 2.570. Stigningen i antallet af enhederne er afgørende, for udlånsnotering og -kontrol af den enkelte enhed er den tidsrøvende del af udlånsvirksomheden.

Også med hensyn til indlån af arkivalier m.m. fra andre arkiver har der været tale om en nærmest eksplosiv vækst. Mens der i 1986 kun var 24 indlånsekspeditioner, var tallet i 1987 45, og antallet af indlånte enheder 116 mod 47 året før.

Et sidste mål for aktiviteten er antallet af skriftlige henvendelser, hvor der var 1.203 indgående og 823 udgående. Det svarer stort set til sidste år.

Også i 1987 blev der formidlet på mange forskellige måder. Der blev holdt 39 foredrag med 1.285 deltagere. Der er også blevet afholdt kurser. Både i foråret og i efteråret havde arkivleder Jørgen Dieckmann Rasmussen 2 36-timers Folkeuniversitetskurser i administrationshistorie, og endvidere medvirkede han som tilrettelægger af og foredragsholder ved et kursus om stavnsbånd og landboreformer, som de lokalhistoriske arkiver i Ribe og Vejle amter holdt i Billund Centeret d. 4. april.

Af årets skriftlige produktioner kan bl.a. nævnes et 52 sider stort jubilæumsskrift med titlen »Ro, renlighed og regelmæssighed«, som arkivleder Jørgen Dieckmann Rasmussen udarbejdede i anledning af sundhedsplejens 50 års jubilæum.

Også i 1987 fungerede arkivleder Jørgen Dieckmann Rasmussen som konsulent for amtets arkiver, hvilket der er aflagt beretning for andet steds.

Med hensyn til repræsentation i udvalg m.m. har arkivleder Jørgen Dieckmann Rasmussen været medlem af bestyrelsen for DHF, suppleant til SLAs styrelse, formand for Ribe Amts Lokalhistoriske Arkiver, Esbjerg Museums og Byhistorisk Arkivs repræsentant i Esbjerg Byfond, formand for Sydvestjysk Egns- og Slægtshistoriske Forening, medlem af det nu nedlagte udvalg til udgivelse af Esbjerg Årbog og RALs repræsentant i Amtsmuseumsrådet for Ribe Amt. I underudvalg under SLA har han været medlem af SLAs arkivlovsudvalg og arbejdsgruppen omkring forskningsinitiativer. Endvidere har han været medlem af en arbejdsgruppe bag »Kulturværksted 1988« samt af en arbejdsgruppe til planlægning af en ny Esbjerg film. En-

delig har han været redaktør af tidsskriftet Fortid og Nutid.

Ved møder og konferencer har Byhistorisk Arkiv været repræsenteret af arkivleder Jørgen Dieckmann Rasmussen ved den 2. vestjyske historikerdag på SUC og ved samme ved en faglig orientering med Landsarkivet i september. Ved DHF's årsmøde var Byhistorisk Arkiv repræsenteret ved arkivleder Jørgen Dieckmann Rasmussen og arkivar Nete With Fogstrup, mens repræsentationen til SLAs årsmøde udgjordes af arkivleder Jørgen Dieckmann Rasmussen og Anette Rydahl. Fotograf Brian Kristensen deltog i DKMs formidlingsmøde i marts samt i et efterfølgende AV-seminar i Århus.

Arkivar Nete With Fogstrup deltog i Danmarks Biblioteksskoles kursus om administrationshistorie i marts samt i SLAs arkivdage på Uldum Højskole i maj, i hvilket sidste kursus også kommuneassistent Anette Rydahl deltog.

Endelig deltog arkivleder Jørgen Dieckmann Rasmussen i oktober i en arkivkonference i Eskilstuna i Sverige, hvor han talte om de lokalhistoriske arkiver i Danmark. Rejsen kombineredes med en studietur til en række svenske arkiver, hvor bl.a. arkivindretning studeredes.

Til afslutning skal der nævnes en række personaleforandringer ved Byhistorisk Arkiv i 1987. Projekt vider og vedtægter og de tre medarbejdere, som havde haft til huse i Byhistorisk Arkiv den sidste halvdel af 1987, fratrådte den 31. december 1987. Bogopsætter Kristian Hein fratrådte i juli 1987 og afløstes af Carsten Sørensen. Endelig blev arkivar Nete With Fogstrup ny leder af Fredericia Lokalhistoriske Arkiv fra 1. november 1988. Det besluttedes at søge den ledige arkivarstilling opnormeret til en fuldtidsstilling, hvorfor den var vakant ved årets udgang. De to tilbageblevne faste medarbejdere havde dermed endnu mere at se til end sædvanligt.

Vester Nebel Sognearkiv

Vester Nebel Skole, 6715 Esbjerg N.

Åbningstid: Onsdag kl. 9.00-11.00 og efter aftale.

Leder: Morten Harborg, Landsbytoften 7, V. Nebel, 6715 Esbjerg N. Tlf. 05 16 90 89.

Året er gået på en rolig og god måde. Vi har fået en del indleveringer fra sognet, bl.a. papirer vedrørende varmeværkets tilblivelse. Forskellige akter fra det gamle sogneråd, deriblandt bogen om Brøndum-Vester Nebel af Holger Villadsen.

Vi har haft besøg af enkeltpersoner. Pensionistklubben var her efter aftale en eftermiddag, og man havde det dejligt mellem de gamle, for nogle kendte, papirer.

Udefra har vi haft henvendelser om oplysninger fra kir-

kebøgerne, skriftlige som personlige, med efterfølgende besvarelser.

Og så har vi haft et uønsket og uanmeldt besøg af én eller flere personer. Vedkommende fjernede vor båndoptager og mikrofon. Det er vi meget kedede af.

Igen i år har vi som gave modtaget et beløb fra den gamle brandkasse. Vi er glade og taknemmelige herfor.

Fanø Kommune

Sognearkivet, Nordby

Åbningstid: Tirsdag kl. 10.00-12.00, onsdag kl. 19.00-21.00 samt efter aftale med lederen.

Leder: Børge E. Hansen, Bavnebjerg 17, Nordby, 6720 Fanø. Tlf. 05 162325.

Arkivet er blevet besøgt og benyttet af 164 gæster, især mennesker, der søger slægtsoplysninger. Endvidere er der besvaret mange forespørgsler pr. brev og pr. telefon, hvor det naturligtvis er en ulempe, at arkivet ikke har egen telefon.

Blandt de mange afleveringer i 1987 må nævnes, at tidligere borgmester Marius Sørensen nu har overgivet hele sit »Lokalhistoriske Arkiv for Nordby Sogn, Fanø« til sognearkivet. Vi skylder Marius Sørensen en dybtfølt tak for den interesse, han altid har vist for øens historie, og fordi han har samlet og bevaret så mange arkivalier, der kommer arkivets brugere til gode i fremtiden. Tak!

Arkivet har fra Fredningsstyrelsen modtaget det meste af baggrundsmaterialet fra »Registranten over gl. huse i Nordby«, herunder folketællinger fra 1787 til 1860, papirer for hvert matrikelnummer, mange fotos, kopier af diverse brandtaksations- og forsikringsprotokoller. Endvidere mange skøder, aftægtskontrakter o.l. »Dagligt liv på Fanø« fra 1924 udarbejdet af Andr. Olsen angående dialekt, navne på redskaber og klædedragt, husenes indretning, bryllupsskikke, sange, bindebrev 1814. Desuden »Dialektord« nedskrevet af N. A. Nielsen, Sønderho.

Rækken af kirkebøger er nu afsluttet med fotokopier af bøgerne fra 1829-1891, det yngste vi må få. Der er ligeledes anskaffet kopier af Riberhus Lens Jordebog 1605-1606 og Riberhus Amts Jordebog 1695 til købet af øen i 1741.

Sognearkiverne drives nu af »Fanø Lokalhistoriske Forening«, stiftet i 1987, der også varetager driften af Fanø Museum. Foreningen har knap 200 medlemmer. Se i øvrigt slutningen af Sønderho-beretningen.

Vi har artikler om: Færgeriet, Fanøbroen, ildebrande i Nordby, kludepåsætning, erindringer fra sejlskibstiden, Fanø Bad fra 1891-1941, skolernes lærere 1815-1841 o.s.v.

Vort næste problem er at finde et søgesystem, så vi for alvor kan udnytte alle vore opmagasinerede oplysninger.

Til slut: Et HIL for Skads, m.fl. Herreders Brandkasse, fordi den stadig finder et kærkomment tilskud til vore to sognearkiver.

Sognearkivet, Sønderho

Åbningstid: Mandag kl. 19.00-21.00 samt efter aftale med lederen.

Leder: Jørgen Lind, Møllegaarden, Sønderho, 6720 Fanø. Tlf. 05 164114.

1987 blev et særdeles aktivt år for Sønderho-arkivet, hvilket ikke mindst må tilskrives den firedobling af åbningstiden, der gennemførtes fra 1. marts.

Arkivet har modtaget mange og især mindre afleveringer, hvoraf bør fremhæves en film optaget under indvielsen af Mindelunden 1949, »Liber Daticus Synderhoe« (i kopi), »Navigatorernes bog«, et brandforsikringsdokument fra 1775 samt talrige skøder på jord og huse, breve, erindringer, artikler, fotografier og tegninger m.v.

Der til har man anskaffet udskrifter fra Riberhus Amts Jordebog 1695-1739 og fra Riberhus Lens Jordebog 1605-06, diverse håndbøger og ikke mindst fotokopier af lånte arkivalier af forskellig art.

Arkivet holdt i samarbejde med Sønderho Forsamlingshus i marts en filmaften, hvor alle arkivets 16 mm film blev kørt - nogle endda flere gange - og forskellige arkivalier udstillede i forbindelse dermed.

Til Fanø Kunstsamlings udstilling »Sejlskibsportrætter« leverede arkivet forskellige arkivalier i relation til nogle af de omhandlede skibe.

Gennem længere tid har arkivet arbejdet på at markere 200-året for den første folketælling i 1787. Til efterårsferien kunne en lille udstilling præsenteres, hvor der på et kort udført over den samtidige bebyggelse vises præstens vandring gennem sognet fra hus til hus. På baggrund af diverse arkivalier og Sønderho-registranten er det med 99% vished lykkedes at rekonstruere ruten og dermed placere familierne i de enkelte huse. Ved nogle huse har arkivet stoppet op og fortæller i samtidige arkivalier lidt mere om husene og de mennesker, der boede i dem.

Også i forbindelse hermed har arkivet udarbejdet et jævnføringsregister, der med indgang i de nuværende matrikelnumre samler de forskellige nummersystemer (Thobøll, lægds, jordebogs-, brandforsikrings- og folketællingsnumre) for hvert enkelt hus - et arbejde, som cand.mag. Poul Tuxen lagde grunden til i forbindelse med udarbejdelse af Sønderho-registranten.

Den udvidede åbningstid har i høj grad medført, at arkivet besøges af langt flere end tidligere - hvilket naturligt betyder flere afleveringer.

1987 blev også året, hvor arkivet fik en medlemsskare

ved at indgå i den nyoprettede Fanø Lokalhistoriske Forening, en forening fælles for Fanø Museum og Sognearkiverne på Fanø (Nordby & Sønderho), der alle hidtil var »medlemsløse«. Fra denne forening udgår hvert kvartal et lille skrift, som Sønderho-arkivet også har involveret sig stærkt i.

Grindsted Kommune

Lokalhistorisk Arkiv, Grindsted Bibliotek

Tinghusgade 16, 7200 Grindsted. Tlf. 05320900.

Åbningstid: Læsestuen: Mandag, onsdag og torsdag kl. 14.00-19.30, tirsdag kl. 10.00-19.30, fredag kl. 10.00-17.00 og lørdag kl. 9.00-12.00 (bibliotekets åbningstid). Arkivet: Mandag-fredag kl. 14.00-17.00 eller efter nærmere aftale med lederen.

På læsestuen findes der bl.a. kirkebogskopier indtil 1891 og folketællinger indtil 1906. Slægtsbøger, håndbøger for lokalhistorikere og registraturer over arkivets indhold.

Leder: Overbibliotekar Hans E. Eriksen. Tlf. 05320604.

1987 har været et travlt arbejdsår i Grindsted Biblioteks lokalhistoriske arkiv. Takket være ansættelse af en interesseret assistent 15 timer ugentlig er der gjort et godt indhug i det omfattende materiale, der havde hobet sig op. Foreløbig er billedregistreringen ved at være tilendebragt.

Det gælder dog ikke en ny erhvervelse: fotograf C. Lunds pladearkiv bestående af ca. 75.000 nummererede fotografiske plader med tilhørende protokoller fra Grindstedegnen 1907-1980. Ordningen af dette materiale, der i øvrigt er i god stand, må vente til bedre tider. Det samme er tilfældet med lydband fra Grindsted Lokalradio, hvoraf arkivet foreløbig har modtaget de første tre måneders udsendelser.

Af andre større, værdifulde afleveringer kan nævnes Grindsted Håndværkerforenings arkiv 1911-68, samt regnskaber og slægtsoptegnelser fra flere gårde på egnen.

Interessant til belysning af det politiske og kulturelle klima er »Tiden. Ugeblad for Politik og folkelig Oplysning«, udgivet af I. C. Christensen, hvoraf er modtaget årg. 1-8, 1910-17. Der er virkelig meget at finde af lokalhistorisk interesse.

Fra et flittigt arbejdende skriftlæserhold med Gunnar Mølgaard som primus motor er modtaget en maskinskrevet afskrift af Fattigprotokol fra Sdr. Omme sogn, 1804-1859. Tidligere er fra Åge Jacobsen og Aage Knudsen modtaget afskrifter fra henholdsvis Filskov og Hejnsvig. Disse »oversættelser« er meget populære.

Arkivets fuldstændige, men meget medtagne, samling af skolekommissions- og fattigvæsenetsprotokoller fra Grindsted, Hejnsvig, Grene og Vorbasse sogne, 1803-1840 ff. er

sendt til Landsarkivet i Viborg, hvor de er blevet restaureret. Grindsted lokalhistoriske arkiv har i stedet modtaget indbundne fotokopier.

Benyttelsen af arkivet er fortsat god, både af slet og ret lokalhistorisk interesserede og til forskning på forskelligt plan, herunder skoleopgaver. Hvad de sidste angår, er det ikke altid, det ønskede kan imødekommes, men ved samarbejde finder man som regel frem til noget andet mindst lige så interessant.

Et problem er det at få tid til at besvare skriftlige og telefoniske henvendelser om undersøgelser. Efterhånden som antallet vokser, kan ventetiden synes urimelig lang. Endelig har der været en mærkbar stigning i generelle forespørgsler, og ikke mindst i denne forbindelse har arkivets placering i biblioteket været af stor værdi.

Fra Rigsarkivet og landsarkiverne er rekvireret 36 pakker med arkivalier samt et lignende antal mikrofilm, og fra rådhuset er lånt 35 protokoller og pakker til brug på arkivets læsestue.

I samarbejde med folkeuniversitetet arrangeredes i november måned tre aftener med forskningsstipendiat Sidsel Eriksen, der orienterede om sine studier i Grindsteds udvikling til bysamfund. Redegørelsen gav anledning til mange forespørgsler og længere debat. Studierne er antaget til udgivelse i bogform.

Samtidig var arrangeret en udstilling, der illustrerede udviklingen. En afdeling med uidentificerede billeder blev en virkelig succes - såvel for publikum som arkiv (der fik mange personer identificeret).

Genoptryk af et par af arkivets egne udgivelser har desværre måttet udsættes til 1988.

I Filskov, Sdr. Omme og Hejnsvig arbejdes der med etablering af egne lokalhistoriske samlinger. Under de nuværende forhold er Grindsted Biblioteks lokalhistoriske arkiv positivt indstillet overfor disse initiativer, idet man med henblik på studier håber at kunne få lejlighed til at registrere det indsamlede materiale. Arkivet har stillet en brandsikker box til rådighed for formålet i Sdr. Omme Bibliotek.

Helle Kommune

Agerbæk Lokalhistoriske Arkiv

Nygade 2, 6753 Agerbæk.

Åbningstid: Efter aftale med lederen.

Leder: Thorvald Klit, Parkvej 8, 6753 Agerbæk.

Tlf. 05196392.

Arkivet modtog 10 afleveringer, som er registreret. Foruden arkivalier bestod de af en mængde billeder.

Nogle arkivalieafleveringer var meget interessante. In-

dre Missions historie i Fåborg sogn blev registreret, ligesom vort arkiv fik overladt de udskrevne protokoller. Indre Missions historie herfra blev afleveret som besvarelse af fremsendte skemaer og nogle kopier. Udefra fik vi bl.a. fra redaktør Bak, Bramming overladt udmærkede fotos fra hans »Vestkysten-tid«. Disse er vi meget taknemmelige for.

Vi er jævnligt slægtsforskere behjælpelige med at finde deres aner.

I arkivets lokale har vi haft fire aftenarrangementer med godt besøg. Ægteparret Møller Hundebøll, provst Holt, fru Anna Nielsen og museumsinspektør Ingrid Stoumann har medvirket.

Sommerudflugten gik til Dejbjerg kirke, golfbanen og Bundsbæk Mølle. Om Dejbjerg rakkerne gav vor medbragte hr. Møller Hundebøll en meget god beskrivelse. I øvrigt blev der fortalt minder både fra kirke og egn. Der var 47 deltagere.

I vort lokale havde vi nogle dage vandrestillingen fra Varde Museum om jdepotter i forskellige versioner og om fremstillingen af dem.

Den 200-års »frihedsfest« i juni nærmer sig hastigt. Mange er i gang med disse forberedelser.

Helle Kommune giver os lov til at flytte over på det nyrenoverede »Gamles hjem«, når ombygningen og tilbygningen er overstået. Arkivet vil flytte fra kælderen på det nuværende bibliotek til nogle rummelige lofts værelser. Samtidig bliver der let adgang til køkken og toilet samt et større mødelokale.

Foreningen har i 1987 haft 123 husstandsmedlemmer, og i besøgsprotokollen er der noteret 63 navne.

Fåborg Lokalhistoriske Arkiv

Biblioteket, Krosvinget 12, Fåborg, 6818 Årre.

Åbningstid: Efter aftale med lederen.

Leder: Ane Marie Nielsen, Fåborgvej 18, 6818 Årre.
Tlf. 05 1950 59.

Arkivet har i 1987 modtaget ni nye arkivfunds samt tilvækst til tidligere afleveringer foruden billeder.

Af afleveringer kan nævnes en større samling materiale efter Kristian M. Pedersen, ingeniør, født 1881 i Atrup, Fåborg. Afleveringen bestod af tegninger, kort, licitationer, undervisningsmateriale, breve og billeder, fra arbejde her i landet, men også i udlandet. Materialet er videregendt til Erhvervsarkivet i Århus, hvor vi håber mange kan få glæde af den. Dejligt med sådan en aflevering til vort lille arkiv.

Vi har kunnet hjælpe flere med oplysninger om slægter. Lokalhistorisk forening har haft følgende arrangementer:

ter: 3. februar generalforsamling. Derefter fortalte Provst Holdt om Fåborg kirke. Foredraget var ledsaget af lysbilleder. Udflugten den 30. juni gik til Varde, først til Mini byen, hvor fru Vodskov orienterede om de gamle huse, dernæst til Varde Museum for at se udstillingen »Varde-billeder«, som museumsinspektør Ole Faber fortalte om. Den 21. oktober havde vi åbent hus-aften. Emnet var gårdejer Jeppe A. Ravn, en kendt person på sin egn, men også uden for sognet, og arkivlederen var foredragsholder.

Arkivet har samarbejdet med Varde Museum om udstillingen »Fåborg Præstegård«. Arkivet leverede billeder og arkivalier. Udstillingen var i Helle-hallen den 20. november, men blev senere flyttet rundt til Helle kommunes skole.

Grimstrup Sognearkiv

Grimstrup Bibliotek, Grimstrup, 6818 Årre.

Åbningstid: Efter aftale med lederen.

Leder: Dagmar Lyndgaard, Trehøjevej 16, Roust, 6800 Varde.
Tlf. 05 1921 85.

Det har været et godt år i arkivet med 31 afleveringer. Af gæster har der været et par slægtsforskere for at søge oplysninger i kirkebøgerne.

I januar startede vi et vinterkursus på 25 timer á 10 gange med 12 deltagere, ledet af Vagn M. Husted, Bramming. Emnet var Grimstrup sogns historie kombineret med træning i gotisk skriftlæsning. Vi holdt afslutning i biblioteket, hvor Aksel Teglggaard fra Årre læste historien om »Knokkel Kjæsten« fra bogen, »Tejlstensbrokker« af Frifelt og Kragelund. Der var fuldt hus og alle morede sig, da Teglggaard foldede sig ud som den levende oplæser, han var. Kurset fortsætter i 1988 med henblik på at få udarbejdet en sognebog.

Af øvrige aktiviteter har vi den 23. november haft et arrangement på Egekratskolen med provst Lilleør, Frørup, som gæstetaler. Emnet var »Verdenshistoriske træk afspejlet i landsbyens historie« med udgang i hans bog: »Fortællinger fra Vestjylland«, der blandt andet omhandler hans erindringer fra hans drengeår i Grimstrup under krigen.

I forbindelse med denne aften på Egekratskolen lavede vi en udstilling med lidt nyt og gammelt fra Grimstrup. Den lokale afdeling af Sparekassen Sydjylland på Egedalvej overtog med glæde udstillingen i 14 dage.

Næsbjerg Sognehistoriske Arkiv

Åbningstid: Efter aftale med lederen.

Leder: Niels Jørgen Poulsen, Villavej 19, Næsbjerg, 6800 Varde.
Tlf. 05 26 70 19.

Næsbjerg Sognehistoriske Arkiv har de større arrangementer sammen med Øse Sognehistoriske Arkiv.

Årsmødet blev afholdt i Næsbjerg Skole, hvor Ejnar Jensen, Kjærgård, holdt et foredrag om bondens frigørelse og landbrugets udvikling op til dato. Arkivet havde en lille udstilling om udskiftningen af den gamle Næsbjerg by omkring år 1803 med fæstebrevene og årstal på de forskellige ejere af gårdene. Fra Øse arkiv var der en udstilling af billeder fra nogle af gårdene i Øse sogn. En god aften med ret god tilslutning.

Vi har nu fået kopier af alle matrikelkortene over Næsbjerg sogn fra omkring 1800.

Afløserne har ikke været så mange i årets løb. Dog har vi fået en del billeder, pantebreve, andelsbeviser og tegninger fra en del af de ældre huse i byen. Vi har hidtil indsamlet og ført kartotek over de forskellige arkivalier, men med Jørgen Dieckmann Rasmussens velvillige assistance er vi nu gået over til SLA-systemet, som vi nu forsøger at følge op.

Starup Sogns Lokalhistoriske Arkiv

Starup Sognebibliotek, Starup, 7200 Grindsted.

Åbningstid: Efter aftale med lederen.

Leder: Jens Skov, Vinkelvej 3, 7200 Grindsted.

Formand og kasserer: Gunnar Lund Hansen, Sdr. Starup, 7200 Grindsted.

Arkivet har modtaget en del billeder af sognets gårde og nogle foreningsbilleder samt fæstebreve mellem Nørholm og Puglundgård. Indre Missions historie for Starup sogn er færdiggjort og kartotek udarbejdet. Materialet ligger i boks i Missionshuset.

På grundlag af gamle matrikelnumre fra Jeppe Madsen og nye hentet på kommunekontoret samt gamle og nye fotografier af sognets gårde har Valdemar Jørgensen og Gunnar Kristensen udarbejdet en lysbilledserie og en beskrivelse over gårdenes ejere fra 1700-tallet til vor tid.

Over denne lysbilledserie og gårdhistorie blev der holdt et møde med ca. 100 deltagere, og efter den udviste interesse venter vi flere billeder og mere til historien.

Øse Sognearkiv

Åbningstid: 1. tirsdag i hver måned kl. 16.00-18.00 eller efter aftale med lederen.

Leder: Johannes Madsen, Solsortevej 8, Nordenskov, 6800 Varde. Tlf. 052981 59.

I det forløbne år har der ikke været mange afløseringer. De vigtigste skal dog nævnes. Fra husholdningsforeningen modtog vi en del materiale fra en jubilæumsfest. Chr. Lund, Næsbjerg, afleverede materiale fra arbejdet med spejderne i Nordenskov 1947-1957. Fra Varde Museum har vi modtaget en del billeder af gamle gårde. Endelig skal

nævnes en tyk hovedbog fra købmand Friis' købmandsforretning i Øse Kro i 1890'erne.

I foråret fotograferede vi sognets gårde, ca. 250 i alt.

Der har næsten ikke været besøg i åbningstiden, men derimod udenfor efter aftale. En gæst kom endda helt fra Sjælland. Vedkommende fik en hel del oplysninger om sin slægt og vi fik et billede af den gamle gård.

Ved årsmødet i Næsbjerg deltog vi med en udstilling af gårdhistorisk materiale.

Vor årlige sommertur gik i år til Marbæk. Vi kørte en smuk tur via Hjerting, Sjelborg, Tarpbagebroen forbi jernalderbopladserne til Marbæk. Her så vi landbrugsmuseet, drak kaffe og fik fortalt om området. Vi har tidligere kørt disse ture i personbil, men denne gang kørte vi i busser med en guide. Denne ordning faldt i god smag.

Det forløbne år har i øvrigt været præget af arbejdet med forberedelserne til en udstilling ved en jubilæumsfest i Helle-hallen i anledning af 200-året for stavnsbåndsløsningen. Vi stræber efter at vise udviklingen ved talmateriale (så vidt det kan skaffes), gårdhistorisk materiale, billeder m.m.

Lokalhistorisk Arkiv for Årre Sogn

Årre skole, Skolegade 25, 6818 Årre.

Åbningstid: Efter aftale med lederen.

Leder: Knud Lykke Christensen, Elmegade 11, 6818 Årre.

Fra Årre sogn skal meddeles, at arkivets formand og leder siden dets start, fhv. skoleinspektør Aksel Teglgård, efter længere tids sygdom er død den 9. januar 1988. Teglgård var den, der fik startet arkivet, og han var dets daglige leder, indtil sygdommen tvang ham til at holde op. For ham var arkivarbejdet »en sag«, som han gjorde et meget stort arbejde ud af.

Som afløser har arkivbestyrelsen udpeget lærer Knud Lykke Christensen. Jeg ved, at Teglgård bliver svær at afløse, men jeg har lovet ham at forsøge.

I 1987 har arkivet modtaget materialer fra Årre sogns Transformatorforening og fra Årre sogns Sygekasse.

Vi har fået udskiftningskortet fra 1801 tilbage efter konservering. Det er meget flot, og i arkivet er vi stolte af det.

Sædvanen tro blev der i efteråret holdt årsmøde. Taler var Olga Pedersen fra Glejbjerg. Hun fortalte på en levende måde om livet i »Et hedesogn i 1700-1800 tallet«. Bagefter blev der vist lysbilleder fra »gamle dage« i Årre. Det var noget, som kunne få snakken i gang. En god aften med ca. 40 deltagere.

Vi tror på, at årsmødet bl.a. er med til at fastholde interessen omkring arkivet.

Arkivets nuværende lokaler, som de så ud umiddelbart efter opførelsen i 1884, hvor der var mejeri i bygningen. I 1939 flyttede mejeriet til nye lokaler. (Foto i Aastrup Sognearkiv).

Holsted Kommune

Aastrup Sognearkiv

Grenevej 10, 6752 Glejbjerg.

Åbningstid: Første og tredje torsdag i hver måned fra kl. 15.00-19.00 eller efter aftale.

Leder: Olga Pedersen, Boldingvej 16, 6752 Glejbjerg.
Tlf. 05 198280.

Aastrup Sognearkiv har haft et travlt år med ca. 40 afleveringer. Heraf er et meget stort antal billeder.

Af særlig interessant materiale kan nævnes en del korrespondance m.v. omkring Bramminge-Grindsted jernbansens oprettelse i årene umiddelbart før første verdenskrig.

Den 1. oktober 1987 havde vi den store sorg at miste pastor emeritus Knud Høgsbro Østergård, Holsted. Knud Høgsbro Østergård havde været aktiv i arkivet siden 1930'erne, først som formand for »Historisk udvalg i Aastrup sogn« og senere som bestyrelsesmedlem i Aastrup

Sognearkiv. Høgsbro Østergård vil være kendt af alle historisk interesserede langt ud over Ribe amt. I mange år var han nationalmuseets lokale medarbejder ved arkæologiske undersøgelser og udgravninger i et stort antal vestjyske kirker.

Vi vil savne ham enormt. Ikke blot hans historiske viden, som vi har øst af i sognearkivet, men også hans store personlighed, der prægede alt, hvad han foretog sig.

Høgsbro Østergård efterlod os sit meget store personarkiv, der næsten har fordoblet vore samlinger. Arkivet omfatter omtrent hver eneste lokalitet i amtet på den ene eller anden måde. Det kan være kirkeundersøgelser eller det kan være arkæologiske udgravninger, som han ofte medvirkede ved. Derudover findes i arkivet omfattende undersøgelsesmateriale af forhistorisk karakter, der har interesse for fagfolk i både Danmark og mange andre lande.

Det vil tage lang tid for os i arkivet at få registreret materialet og dermed gøre det tilgængeligt for publikum, og det vil komme til at præge vort arbejde og vort arkiv frem-

over. Der er ingenting, der helt bliver som før i Aastrup Sognearkiv uden Høgsbro Østergård.

Aastrup Sognearkiv startede på grundlag af »Historisk Udvalgs« samlinger i 1980 og vi var på bar bund, hvad angår viden om registrering og opbevaring. Dette har arkivlederen i mellemtiden forsøgt at indhente og det førte til, at vi besluttede os for en omregistrering af samlingerne. Dette påbegyndte vi samtidig med at SLA udsendte det ny registreringsmateriale, som vi på den måde fik taget i brug. Omregistreringen er nu for så vidt afsluttet og vi er meget glade for at have taget arbejdet dermed og dermed fået rettet de fejl, vi vel alle begår i starten.

Sidst, men ikke mindst, har sognearkivet endelig, efter at have ventet i otte år, fået lokaler til vore samlinger, der også har været ved at sprænge arkivlederens privatbolig. Dansk Landbrugs Grovvareselskab i Glejbjerg er kommet os til undsætning og har stillet et hus til vores rådighed. Vi er i arkivet meget glade og taknemmelige for denne løsning. Huset er bygget i 1884 og rummede indtil 1939 Glejbjerg Andelsmejeri.

Lokalhistorisk Arkiv for Holsted Kommune

Vestergade 17, 6670 Holsted. Tlf. 05 39 20 10.

Åbningstid: Onsdag kl. 15.00-18.00, i perioden 1. oktober-1. april tillige tirsdag kl. 19.00-21.00.

Leder: Chr. Carstensen, tlf. privat 05 39 22 59, træffes normalt i arbejdstiden på tlf. 05 39 20 66.

Aktiviteterne i arkivet har i det forløbne år været jævnt gode. Afleveringernes antal · 108 · svarer til arkivets kapacitet, d.v.s. at vi som sædvanligt ikke kan følge med. Antallet af registrerede akter · 1162 · svarer også til gennemsnittet, således at arkivet nu har modtaget i alt omkring 12.000 akter.

Alle afleveringer er selvfølgelig lige velkomne, idet en mindre aflevering i dag, måske ad åre er den afgørende dokumentation for en senere undersøgelse. Nogle afleveringer er dog naturligvis mere interessante end andre. Således har vi modtaget en protokol fra Føvling Læseforening, der blev oprettet omkring 1840. Denne forening var grundlaget for, at der ca. 100 år senere blev oprettet et egentligt bibliotek i Føvling sogn. Læseforeningen har dog ikke altid været lige aktiv, men én af de aktive perioder faldt fra 1868 til 1896, hvor lærer Løbner i Stenderup gav den og mange andre foretagender i sognet nyt liv.

Fra forskellige skoler, hvoraf nogle nu er nedlagt, har man modtaget forsømmelsesprotokoller og andre ting. Bl.a. er der deponeret et indlæringsapparat bestående af et 156 cm langt og 24 cm bredt brædt, i midten er tallene fra 1 til 30 påmalet, og ovenover og nedenunder disse tal er der 15 forskydelige brikker. Vi mangler en forklaring

på, hvorledes apparatet har været brugt, men vi antager, at det har været anvendt i de yngste årgange til indlæring af tallene. Apparatet, der har været anvendt i Lintrup skole, er en museumsgenstand, som er deponeret i arkivet, da det er et supplement til arkivets samling af skolebøger.

Kampagnen omkring indsamlingen af Indre Missions arkiver har ikke givet det store resultat, men enkelte ting er dog modtaget, f.eks. de originale indsamlingslister fra 1889, da Missionshuset i Holsted blev opført.

Forholdene for de fattige har været genstand for flere artikler i årenes løb i »Fra Ribe Amt«, og noget nyt er der nok ikke at føje til. Dog kan en instruks fra 1827 fra fattigfogden i Føvling-Holsted måske være med til at udbyde kendskabet lidt.

Rigsarkivet har godkendt Lokalhistorisk arkiv for Holsted Kommune som berettiget til at modtage arkivalier fra menighedsrådene. Foreløbig har de to menighedsråd i Holsted sogn afleveret et omfangsrigt materiale.

Af den udadvendte virksomhed skal nævnes, at arkivets besøgstal i 1987 har været omkring 150 personer. Dette tal er excl. ca. 300 besøgende i forbindelse med det åbent hus arrangement »Vestergade 17« holdt i maj 1987. Fremgangen i besøgstallet skyldes bl.a., at arkivet nu råder over et mikrofilmlæseapparat, som vi har fået foræret af kommunen, samt et komplet sæt folketællingslister dækkende det nuværende Holsted kommune. Denne samling er opbygget over de sidste fire år.

Der har som sædvanligt været afholdt nogle arrangementer, som har samlet omkring 200 tilhørere.

På opfordring fra bestyrelsen for Stenderup Forsamlingshus har arkivet udarbejdet et hæfte om forsamlingshusets 75-årige historie. Desuden har vi i samarbejde med sognearkivet i Aastrup udgivet den tredje i rækken af billedbøger, som denne gang omhandler handel og håndværk i det område, som nu udgør Holsted kommune. Bogen er trykt i 700 eksemplarer og er blevet godt modtaget.

Endelig har vi i samarbejde med Egnsmuseum arrangeret en udstilling i Vestergade 17 »Holsted fra stenalderboplads til stationsby«. Udstillingen har i de to måneder, den var åben, haft 1.500 besøgende, heraf ca. 500 skolebørn.

Udover det anførte mikrofilmlæseapparat har kommunen også foræret et elektronisk tekstbehandlingsanlæg, som har været anvendt i den kommunale forvaltning. I den forbindelse har flere private firmaer støttet arkivet ved vederlagsfrit at udføre installation, reparationer eller ydet leverancer. Dette anføres her for at gøre opmærksom på, at der findes andre muligheder end det offentlige for at opnå støtte til arkivernes arbejde. Vi har det indtryk, at mange private gerne vil støtte, men at de blot mangler opfordringen.

Lokalhistorie har næsten magnetisk tiltrækningskraft. Der er kø ved Jernved Sognearkivs stand på Gredstedbro julemesse i Kongeå-hallen den 5.-6. december 1987. (Foto: Hans Otto Kristensen, Jernved Sognearkiv).

Tobøl Egnsarkiv

Åbningstid: Efter aftale med lederen.

Leder: Knud Aage Bruun, Ribevej 64, Tobøl, 6683 Føvling.
Tlf. 05 39 81 96.

Det forløbne år er gået med at stifte arkivet, udarbejde vedtægter, ændre på dem for at tilpasse dem standardvedtægter i forbindelse med ansøgning om medlemskab af RAL og SLA.

Arkivet er som sådan ny i RAL-sammenhæng, men har i virkeligheden eksisteret i ca. 12 år. Som navnet siger, er det kun et arkiv for egnen her omkring Tobøl, men ikke helt uinteressant, idet der går dybe historiske rødder til den del af Sønderjylland, der var besat fra 1864 til 1920.

Alt opbevares i et brandsikkert skab på ca. 2,5 · 3,0 m². Der lægges meget vægt på arbejde med tingene. Der er indtil nu givet oplysninger om runde fødselsdage, guldbryllupper m.m. Arkivet har bidraget med billeder og stof til RAGU's jubilæumsbog »Plint og Talerstol« 1979 og fik selv en

bog udgivet i 1984 »En skolehistorie«. Venstre i Grindstedkredsen blev hjulpet med stof og billeder til bogen »Venstre i 100 år« 1985.

Fremtiden vil blive præget af Tobøl Gymnastikforenings og Tobøl Forsamlingshus 100 års jubilæer i 1989.

Der ses frem til et godt, informativt samarbejde med RAL.

Ribe Kommune

Jernved Sognearkiv

Jernved Andelskasse, Gørdingvej 11, Jernvedlund, 6771 Gredstedbro.

Åbningstid: 1. tirsdag i hver måned kl. 19.00-21.00 eller efter aftale.

Leder: Hans Otto Kristensen, Vestergade 47, 6771 Gredstedbro. Tlf. 05 43 10 80.

I 1987 har arkivet registreret fem nye afleveringer plus flere supplementer til tidligere afleveringer - en del gamle billeder er modtaget - nogle kunne beholdes - andre låntes til affotografering.

Ligesom i 1986 er der afholdt to udstillinger udenfor arkivet, den ene i Jernved Forsamlingshus i forbindelse med den årlige hobbyudstilling, den anden sammen med julemessen i Gredstedbro i Kongeå-hallen. Ved de to udstillinger blev arkivets stand besøgt af mindst 1.000 personer.

Ca. 15 forespørgsler er blevet besvaret.

En meget interessant oplysning er fremskaffet: stationsnavnet Gredstedbro blev 100 år den 1. december 1987: Bramming-Ribe-banen blev anlagt i 1875 og stationen midt på strækningen fik navnet Gredsted, men da der på Sjælland var en station med navnet Græsted, skete der mange forvekslinger. Gods blev sendt forkert o.s.v., så derfor ændrede man den 1. december 1887 navnet fra Gredsted til Gredstedbro. Hundreåret markeredes med, at et veterantog gennemkørte strækningen søndag den 6. december 1987 i forbindelse med julemessen. Ca. 200 mennesker var med toget, og ikke mindst børnene studerede nøje det gamle damplokomotiv.

Fra Gredstedbro Borgerforening har arkivet modtaget en gave på 2.000 kr. til arkivarbejdet.

Ribe Lokalhistoriske Arkiv

Gjørtzvej 3, 6760 Ribe. Tlf. 05 42 1700.

Åbningstid: Fredag kl. 11.00-17.00.

Leder: Bibliotekar Susanne Benthien.

Arkivet modtog i 1987 66 afleveringer. Vi fik 107 skriftlige og telefoniske henvendelser, og havde 223 besøgende på arkivet. Af udlån (bøger, billeder o.a.) var der 69. Vi lavede seks udstillinger og holdt et foredrag.

Indre Missions-kampagnen betød, at vi fik indsamlet et meget stort og dækkende materiale om IM's virke i Ribe.

Den 1. september 1987 forlod kontorassistent Kirsten Andersen arkivet, og da Ribe Kommune ikke bevilgede penge til en halvdags stilling til arkivet, var vi nødt til at indskrænke både aktiviteter og åbningstid. Derfor er arkivet fra 1. januar 1988 kun åbent fredage kl. 11.00-17.00.

Historisk Arkiv i Seem Sogn

Seem-Varming Skole, Skallebæk, 6760 Ribe.

Åbningstid: I skoletiden eller efter aftale med lederen.

Leder: Søren Mulvad, Seem-Varming skole, 6760 Ribe.

Tlf. 05 44 11 77.

I 1987 er der indkommet ni afleveringer og stillet fire forespørgsler. En af afleveringerne indeholdt over 500 festsange, spændende over mere end 100 års familiefester i Seem sogn. Flest selvølgelig fra de sidste 25 år.

Arkivet har haft besøg af lokalarkivfolk fra hele Ribe kommune ved en fællesaften, hvor der også var udstillet de morsomste materialer. Ved denne aften gennemgik jeg, hvad man kan få ud af at læse den trykte litteratur om lokalsamfundene. Der var 21 deltagere.

Arkivet har modtaget Ribe Sparekasse-Bikubens legat på 3.000 kr. Da der ikke ydes regelmæssig offentligt tilskud, var beløbet kærkomment.

I årets løb er der foretaget arkivalske undersøgelser i Seem kirkes regnskaber 1648 ff, Ribe Domkirkes fæste- og jordebøger samt Ribe Hospitals (Sortebrødrekløstrets) ditto.

Der har været holdt tre mindre foredrag forskellige steder i oplandet, skrevet fire artikler i sogneforeningens blad »Byhornet« og en artikel om det tidligere toldsted i Gjelsbro i Sønderjysk Månedsskrift. Den årlige hjemstavsaften har endnu ikke været afholdt.

Der er modtaget noget materiale til belysning af ungdomslejren »Snepsgårds« historie, men det synes at være en vanskelig sag at få fuld klarhed over den - så relativt ny den ellers er, etableret i 1930'erne.

Der er foretaget fotoregistrering af et enkelt hjem, hvortil kommer en udsendelse ved skoleleder Lars Nykjær i Ribe Lokalradio, hvor beboerne på gården fortæller om livet der.

Der er blevet lavet forstørrelser af fire gamle fotos til op-hængning i sognets forsamlingshus, i den stadig skiftende udstilling der.

Registreringen af arkivets materiale snegler sig stadig fremad.

Der er et par projekter under opsejling i anledning af landboreformjubilæet, men de hører vist med til næste års beretning.

Spandet Sognearkiv

Spandet Skole, Arnumvej 9, Spandet, 6760 Ribe.

Åbningstid: Efter aftale med lederen.

Leder: Hans Agger, Arnumvej 22, Spandet, 6760 Ribe.

Tlf. 04 85 72 40.

I 1987 har arkivet modtaget 22 afleveringer bestående af billeder og protokoller. To af protokollerne beskriver Spandet Forsamlingshus historie fra starten i 1908 til jubilæet i 1978.

Vi indhenter stadig oplysninger om ejendommens historie. I den forbindelse har vi aflagt besøg på Landsarkivet i Åbenrå og matrikelkontoret i Toflund.

I vinterens løb har tre af udvalgets medlemmer ihærdigt arbejdet med registrering af indsamlede arkivalier.

Grundlovsdag foretog vi, traditionen tro, sognevan-dring med 65 deltagere. Denne gang gik turen til den syd-

østlige del af sognet, hvor vi startede ved »Fårmandshøj« (58 m), fulgte den gamle oksevej, Ribe-Slesvig, og sluttede af med den til århundredeskiftet benyttede amtsvej Kolding-Tønder, som gennemskærer den østlige del af Spandet Skrøb. vi sluttede i skolen med kaffe og »Skrøbbens« historie.

Lokalhistorisk arkiv for Vester Vedsted sogn

V. Vedsted Skole, V. Vedsted Byvej 55, V. Vedsted, 6760 Ribe. Åbningstid: Første mandag i hver måned kl. 18.00-19.00 eller efter aftale.

Leder: Anni Møller-Christensen, Sdr. Kirkevej 17, Vester Vedsted, 6760 Ribe. Tlf. 05 44 58 59.

I forsommeren 1987 nedsatte Vester Vedsted Landsbyforening (VVL) og Sdr. Farup Grande (SFG) et udvalg, som skulle undersøge mulighederne for at oprette et lokalarkiv i V. Vedsted.

I oktober 1987 inviterede VVL og SFG beboerne til et møde, hvor Lokalarkivet for V. Vedsted sogn oprettedes som en selvejende institution med en bestyrelse bestående af 5 medlemmer repræsenterende det gamle sogns tre bysamfund, Egebæk, V. Vedsted og Sdr. Farup. På mødet afleveredes en del materiale til arkivet, ligesom materialet løbende indkommer hertil.

Bestyrelsen konstitueredes på et møde i november med Svend Troelsen, V. Vedsted som formand, og Åge Rosenstand, Sdr. Farup, som kasserer. Anni Møller-Christensen blev sekretær og ansvarlig for arkivet. Arkivet ansøgte kommunen om lokaler på biblioteket på V. Vedsted Skole, hvilket bevilgedes.

Arkivet er åbent den første mandag i hver måned mellem kl. 18.00 og 19.00, hvor Anni Møller-Christensen træffes på skolens bibliotek. Interesserede er også velkomne til at kontakte Anni Møller-Christensen privat.

Vilslev Sognearkiv

Kongeådal Skole, Kongeådal 17 B, 6771 Gredstedbro.

Åbningstid: Efter aftale med lederen.

Leder: Harry Thomsen, Sønderbyvej 15, Vilslev, 6771 Gredstedbro. Tlf. 05 43 12 59.

I 1987 har der været 39 afleveringer omfattende skøder, skifter og andre ejendomspapirer, samt billeder. Endvidere har arkivet erhvervet kopier af provsteindberetninger om skoleforhold i 1700-tallet, samt om kirkens ejerforhold før og efter auktionen på Kjærgaard i 1786. Endvidere har arkivet fået filmen »Højbjergning i marsken« optaget i Vilslev 1951 overført til video. I april måned holdtes der en hjemstavsaften, hvor skoleleder Rolf Præstegård causerede over degn og skolelærer Harts Jørgensens optegnelser i tidsrummet 1846-1873. Der var ca. 75 tilhørere. I forbin-

delse med arrangementet havde arkivet en mindre udstilling.

I 1987 har der været adskillige slægtsforskere på besøg, bl.a. fra Amerika. Endvidere har en skoleklasse besøgt arkivet.

Varde Kommune

Alslev Sognearkiv

Thueslund, Alslev, 6800 Varde.

Åbningstid: Mandag kl. 19.30-21.30.

Leder: Agnes Jensen, Korshøjvej 9, Alslev, 6800 Varde. Tlf. 05 26 90 97.

1987 gav 32 afleveringer, hvoraf særlig kan fremhæves et videobånd, skænket af Sparekassen. Det er en film fra Alslev sogn i 1958, optaget af Gerald Langaard, Varde.

Af gæster havde vi 77, mest enkeltpersoner, men dog også et par skoleklasser.

Billum Lokalhistoriske Arkiv

6852 Billum.

Åbningstid: Efter aftale med lederen.

Leder: Gunhild Jeppesen, Kirkebyvej 17, 6852 Billum. Tlf. 05 25 82 41.

Der har været færre afleveringer end sidste år. Derimod har der været flere forespørgsler, som viser at mange arbejder med historie, især med slægtsforskning. Denne oplysningsvirksomhed er i øvrigt et dejligt element i arkivarbejdet.

Horne Sognearkiv

Åbningstid: 1. fredag i hver måned kl. 15.00-17.00.

Leder: Hans Pallesen, Porsevej 8, Horne, 6800 Varde. Tlf. 05 26 02 42.

I 1987 har der været omkring 12 afleveringer, herunder en stor aflevering omfattende skøder, fæstebrev, aftægtskontrakt, skudsmålssbog og en lejekontrakt fra 1805.

Forhandlings- og regnskabsbøger fra Husmandsforeningen tilbage fra starten er blevet afleveret. Spejderens rapporter om deres aktiviteter er afleveret til arkivet. Også en erindringskildring fra livet på landet og på en kro er indleveret.

Vi har modtaget mange billeder, landskabsbilleder - gamle og nye, skole- og konfirmationsbilleder.

Arkivet har holdt åbent hus i tilknytning til skolefesten, hvor vi kunne glæde os over stort besøg. Måske kan det øge interessen fremover.

Janderup Lokalhistoriske Arkiv

Biblioteket, Vesterled 46, 6851 Janderup.
Åbningstid: Efter aftale med Viggo Mikkelsen, tlf. 05 25 80 92 eller Henning Østergaard, tlf. 05 25 80 50.
Leder: Lederstillingen er vakant.

Arkivets formand, Svend Holm, afgik ved døden i 1987, og han vil blive savnet på arkivet.

I vinterhalvåret har vi været på arkivet en gang ugentlig og har i årets løb registreret 92 afleveringer, heriblandt Janderup Sogns Sygekasses arkiv, som var komplet. Desuden har vi modtaget en del billeder, skøder, himmelbreve, bindebrev, næringsbrev samt faner fra to nedlagte foreninger; Janderup Boldklub af 1920 og Janderup Gymnastikforening af 1898.

Som i tidligere år har vi haft besøg af en del slægtsforskere.

En person fra arkivet har deltaget i et lokalhistorisk kursus afholdt på Lokalhistorisk arkiv i Varde under ledelse af Jørgen Dieckmann Rasmussen, Esbjerg.

Thorstrup Sognearkiv

Thorstrup Skole, 6800 Varde.
Åbningstid: Efter aftale med lederen.
Leder: Kjerstine Hansen, Nedrevej 16, Yderik, 6800 Varde.
Tlf. 05 26 44 43.

I der forløbne år har arkivet modtaget arkivalier fra fire foreninger i området og et par personer og gårde. Desuden har vi fået en del billeder.

Arkivet har en del besøg i åbningstiden, som er to timer én aften om måneden og annonceres i det lokale sogneblad.

Arkivet har haft en person på Jørgen Dieckmanns kursus i arbejde med lokalhistorie i Varde. Heri indgik der en tur til Landsarkivet i Viborg.

Desuden har vi sammen med tre andre foreninger i sognet tilrettelagt en foredragsrække med udgangspunkt i stavnsbåndsjubilæet. Foredragsrækken afholdes i januar-februar 1988.

Varde Lokalhistoriske Arkiv

Rådhuset, Torvet, 6800 Varde. Tlf. 05 22 37 74.
Åbningstid: Tirsdag kl. 9.00-12.00 samt efter aftale med lederen.
Leder: Rita Christensen, Ved Banen 4, 6800 Varde.
Tlf. 05 22 07 82.

1987 blev som de foregående år et travlt år. Der spores stadig stigende interesse for, hvad et lokalhistorisk arkiv gem-

mer, og der er stadig flere, der kommer på længere besøg i arkivet såvel med henblik på slægtsforskning som på egentlige forskningsopgaver.

Arkivets besøgstal i 1987 var 196 i følge autograferne i vor besøgsprotokol plus de, der ikke fik skrevet. Dertil kommer ca. 130 telefoniske og skriftlige henvendelser.

Arkivet modtog i 1987 94 afleveringer, hvoraf en del var ret store. Bl.a. kan nævnes en del af provst Vagn Kvists arkiv, og en fotosamling fra afdøde kunstmaler Hans Palludan Rasmussen skænket af hans sønner. Den indeholdt 354 fotos fra hans barndomstid i Varde ved århundredskiftet, bl.a. en del interiørs med navngivne personer.

Ved arkivets årsmøde i foråret 1987 talte Jørgen Dieckmann Rasmussen om landboreformernes forløb på Vardeegnen. Arkivet er i øvrigt med i et udvalg, der arbejder med festlighederne omkring stavnsbåndsjubilæet her i kommunen. Arkivet har bl.a. sørget for matrikelkort fra før og efter udskiftningen i Mejls samt brandtaksationer vedrørende gårdene samme tid og sted.

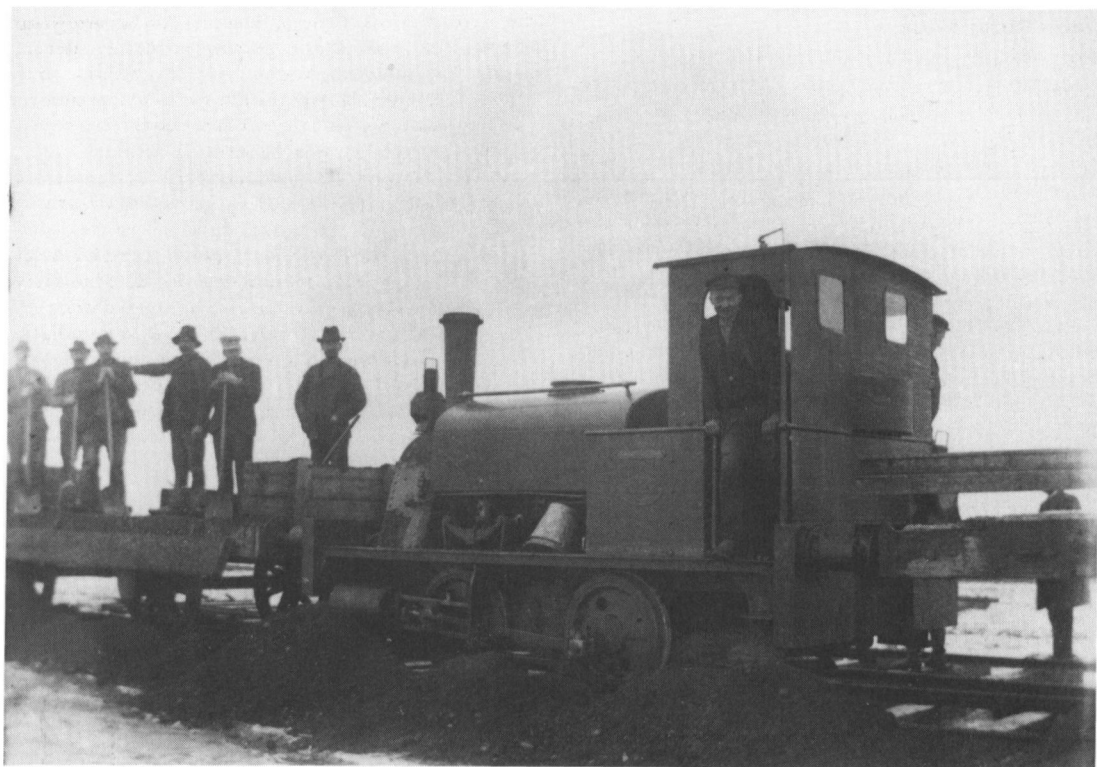
Sidste år nævnte vi, at en af arkivets medarbejdere var ved at udarbejde slægtsregistre vedrørende store Varde-slægter på grundlag af oplysningerne i vore lokale kirkebøger og folketællingslister. Ud over de slægter, som blev nævnt i sidste årsberetning, er der nu udarbejdet slægstetavler vedrørende slægterne Bøtke, Lønborg, Roager, Stau, Tarp, Thaulow, Thorbøll, Tranberg, Uhd, Ulf, Windfeld og Øllgaard. Resultatet er blevet i alt 32 slægstetavler. Frederiksberg Bibliotek, som på landsplan er samlere af slægtsfortegnelser, har udbedt sig kopier af disse registre, der omfatter 871 sider.

Samme medarbejder er i gang med at lave et alfabetisk register til vore folketællinger i perioden 1787-1850. De senere tællinger har vi EDB-udskrifter på, så det er alt i alt gjort nemmere at hjælpe besøgende, der søger slægtsoplysninger.

Sidste år regnede vi med, at vi i løbet af 1987 ville blive færdige med registrering af hele arkivets fotosamling, men sådan gik det ikke helt. Der var mange løbende sager, så der blev knap så megen tid til billedregistreringen. Inden for en overskuelig tid vil arbejdet dog være tilendebragt. Indtil nu har vi registreret knap 10.000 fotos.

Arkivet har benyttet sig af mikrofilmkampagnen. Bl.a. har vi erhvervet alle mikrofilmene vedrørende Nørholm godsarkiv. Vi har p.t. 45 mikrofilm.

I forbindelse med Folkeuniversitetet arrangerede arkivet i efteråret et kursus med Jørgen Dieckmann Rasmussen, Esbjerg, som leder over emnet »Arbejde med lokalhistorie«. Vi var spændte på, hvordan det ville gå med tilmeldingen, da vi ikke tidligere havde forsøgt os med kursusvirksomhed, men der blev et hold på 22 deltagere, der næsten alle ønskede en fortsættelse af kurset i efteråret 1988.

Vestbanens arbejdslokomotiv, kaldet Aage, som en af årets henvendelser til Varde Lokalhistoriske Arkiv handlede om. (Foto i Varde Lokalhistoriske Arkiv).

Vi afsluttede i øvrigt vort kursus med en tur til Landsarkivet i Viborg, hvor landsarkivar Chr. Jansen førte os rundt i magasinerne og viste, hvad der ellers fandtes bag de lukkede døre.

Noget af det, der bruges en del tid på her i arkivet, er at finde frem til beskrivelser af huse i Varde før 1866. Ved hjælp af disse samt fotos kan teknikere udarbejde tegninger til huse i Minibyen. Brandtaksationerne er her en stor hjælp.

Arkivet har i det forløbne år udskiftet kopimaskine og har nu en, der både kan op- og nedfotografere, hvilket er til stor gavn for os.

Endelig kan det nævnes, at der i det gamle rådhus, hvor vi har til huse, af Varde kommune er installeret brandalarmeringsanlæg med direkte forbindelse til brandvæsenet.

Beretningen fra Varde skal slutes med et af de mange

solstrejf, der er i det daglige arbejde i et arkiv. Én af henvendelserne var fra en mand fra en fjernere del af landet, der samlede på oplysninger om gamle lokomotiver. Han ville gerne vide noget om Varde-Nørre Nebel banens første anskaffelser i den retning. Da hele Vestbanens arkiv er arkiveret her, fandt vi det ønskede, og desuden havde vi en fotosamling, vi havde fået, et foto af et arbejdslokomotiv fra den tid, banen blev etableret - et lokomotiv, som blev benævnt med navnet »Aage«. - Og så høre mandens jublende stemme i telefonen, da han udbrød: »Har I fundet Aage!«. Der måtte straks tages kopier af billedet til ham, og senere fik vi en længere beskrivelse af samme »Aage«, der havde været arbejdslokomotiv også ved andre baner her i landet.

Vejen Kommune

Lokalhistorisk Arkiv for Vejen Kommune

Østergade 2, 6600 Vejen. Tlf. 05 36 35 99.

Åbningstid: Mandag-torsdag kl. 10.00-16.00, onsdag tillige kl. 16.00-17.30.

Leder: J. Wilh. Rasmussen.

Året 1987 tegner sig for 113 journalnumre, der omfatter afleveringer af højst forskellig art og omfang, fra et enkelt billede til indholdet af 41 æsker, lige med Andst Herreds gensidige Brandkasses arkiv fra starten i 1856 til 1985, da man ved den afsluttende generalforsamling vedtog, at hele kassens arkiv skulle afleveres til det lokalhistoriske arkiv. Endvidere har en vurderingsmand under en af kreditforeningerne afleveret vurderinger, der fylder 38 æsker, foruden 7 protokoller. Vejen Initiativråd: arkivalier 1958-80, 4 æsker. Vejen demokratiske Forening/Vejens Sogns Venstreforening hele arkivet 1885-1985. En murer-mesters tegninger, bygningsbeskrivelser og regnskaber, der fylder 17 æsker. Lærer John Kvist's kildemateriale og forarbejde til Bække og Veerst sognebøger: 10 æsker. No-dearkiver: Musiker J. H. Ehlers, Gesten, og musikdirektør Niels Lauritsen, Vejen, tilsammen 19 æsker og 5 pakker. Beplantningsselskabet Staushede: 2 æsker. Vejen Elværk, fundet ved oprydningen og afleveret: 11 æsker.

Der har været 625 gæster, der skrev sig ind i gæstebogen. Blandt gæsterne er elever fra såvel folkeskolen som gymnasiet og handelsskolens afdelinger, dels lærere med klasser for at se plancher eller lysbilledserier, dels elevgrupper eller enkelte elever, der er blevet hjulpet med kildemateriale til stilopgaver eller elevforedrag, udlån af dias, transparenter, gamle kort osv.

Båndoptagelser af ældre medborgeres mundtlige beretninger er fortsat, og arkivets to båndoptagere får ikke lov at samle støv. Året igennem har arkivet haft en å to langtidsledige, der f.eks. har nedskrevet mange interviews på A4, der så opbevares sammen med optagelsen.

Arkivet/arkivlederen har medvirket ved forskellige arrangementer og udstillinger i lighed med de foregående år. I årets løb har der været mindst 1.100 telefoniske eller skriftlige ekspeditioner/besvarelser, hvilket bevirker, at arkivlederens tid går med disse ting - han har aldrig tid eller ro til selv at bruge de mange kildematerialer, som arkivet rummer og stadig får tilført, også på arkivets egen foranledning i forbindelse med diverse kopieringskampagner i Landsarkivet.

I årets løb har arkivlederen to gange givet aftenkursus i slægtshistorie og skriftlæsning - 20 timer/30 timer - under LOF, med udmærket vedvarende tilslutning. En del af eleverne var »fortsættere«. En enkelt af eleverne, som bor lige uden for Vejen kommune og er en habil fotograf, er sam-

men med arkivlederen begyndt kontaktkopiering og registrering af de fotoarkiver, som arkivet opbevarer, det ene på ca. 50.000 negativer, nemlig Askov-fotografernes arkiv 1869-1977. Mange ukendte optagelser af kendte motiver fra Vejen og omegn er dukket op, men lige så mange spændende optagelser, der ikke kan identificeres.

Året har givet alle arkivets medarbejdere mange spændende og interessante oplevelser, som man nødtigt ville undvære.

Afsluttende bør man nok gøre opmærksom på, at Vejen lokalhistoriske arkiv nu har nået en sådan størrelse, at fast ansat kontorpersonele til almindelige ekspeditioner er nødvendig, så arkivlederen kan få tid og ro til egentlig arkivarbejde: Registrering af de indleverede arkivalier og billeder etc, der endnu i mange tilfælde ikke er detailregistreret. Forøvrigt udløber arkivlederens kontrakt med udgangen af juli 1989!

Ølgod Kommune

Ansager Lokalhistoriske Arkiv

Skolegade 8, 6823 Ansager.

Åbningstid: Onsdag kl. 14.00-16.00 eller efter aftale.

Leder: Ejvind C. Jensen, Kanalvej 4, 6823 Ansager.

Tlf. 05 29 71 56.

I 1987 har arkivet efter indflytning i nye lokaler på skolen fået arbejdsvilkår, der giver besøgende mulighed for en bedre service. Man har også mærket det på besøgstallet i 1987, idet 83 besøgende har søgt oplysninger ved arkivet om slægtsforhold m.v. Vore kopier af kirkebøgerne har været flittigt benyttet.

Der har været 22 afleveringer af arkivalier, såsom matrikelkort over Kvie sø fra 1864, aktie fra Ansager plantage fra 1878, seks skudsmålhbøger, blade fra besættelsen, gamle skolebøger samt en længe savnet foreningsprotokol.

En meget interessant aflevering er modtaget af fru Klara Petersen, Ansager. Ved en tidligere aflevering havde hun foræret arkivet billeder fra omkring 1870. Blandt disse billeder var der et billede af Klara Petersens mands bedstemoder, som var født i Spandet i Sønderjylland den 14. september 1837. Hun bærer på billedet et perlediadem, som hidtil har været opbevaret i slægten, men som Klara Petersen nu har foræret til Ansager lokalhistoriske arkiv, der har videregivet det til Ølgod Museum, da arkivet ikke mener at kunne opbevare det under de rette opbevaringsforhold.

Arkivet har i 1987 udgivet et hæfte med gamle billeder fra Ansager fra perioden 1890-1956. Desværre må man konstatere, at salget ikke er gået helt efter forventningerne, idet vi stadig ligger inde med en beholdning på ca. 300

stk. af 600 eksemplarer, men vi håber selvfølgelig, at efterspørgslen må være ved. Vi har jo et eksempel med Ansager sogns historie, der er umulig at opdrive i dag.

Tistrup-Hodde Lokalhistoriske Arkiv

Tistrup skole, 6862 Tistrup.

Åbningstid: Tirsdag kl. 15.00-17.00.

Leder: Børge O. Andersen, Søparken 20, 6862 Tistrup.
Tlf. 05 29 9782.

Arkivet er en afdeling af Ølgod Museumsforening og omfattet af denne forenings vedtægter. Arkivet ledes af et arkivudvalg, der består af tre medlemmer; arkivlederen er formand, derudover er der sekretær og kasserer.

Som noget nyt begyndte arkivet i februar 1987 med at have en fast ugentlig åbningstid. Det er ikke hver uge, vi har haft besøg, men dog alligevel så mange, at det har vist sig, at der er et behov for at have en fast åbningstid. Adgangen til arkivet er desværre ikke særlig kundevenlig, for arkivet er placeret i loftsetagen på en tidligere skoleinspektørbolig ved Tistrup skole. Lokalerne er acceptable, men vi ser dog hen til den dag, hvor der bliver stillet mere kundevenlige lokaler til rådighed.

Antallet af afleveringer i afvigte år ligger på ca. 30. Derudover har vi haft en del henvendelser om forenings-, slægts- og egnshistorie. Arkivet råder over en sognefilm, optaget i 1965, som vi har fået kørt over på en videokassette, både for at skåne filmen, men også for at lette adgangen til at se den for en mindre forsamling. Den kan lejes fra arkivet mod en mindre lejeafgift.

Vi har købt kopier af kirkebøger (indtil 1891) fra Landsarkivet i Viborg, så nu råder vi over samtlige kirkebøger fra Hodde sogn. I kirkebøgerne fra Tistrup sogn er der enkelte huller.

Skovlund Sognearkiv

Solbakken 2, 6823 Ansager.

Åbningstid: Efter aftale med arkivmedarbejderne.

Leder: Kai Knudsen, Ansagervej 20, 6823 Ansager.
Tlf. 05 29 2070.

Arkivets virke har i 1987 været præget af stilhed. Der er indleveret et antal arkivalier og registreringsarbejdet fortsætter.

Der har, på grund af de begrænsede økonomiske midler, ikke været muligheder for større aktiviteter på arkivet.

Den faste ugentlige åbningstid er afskaffet, og i stedet er der mulighed for at besøge arkivet efter aftale med flere af arkivmedarbejderne.

I ferietiden er arkivet godt besøgt, idet mange tidligere skovlundere på ferieophold i sognet benytter lejligheden til at gå i arkivet.

Ølgod-Strellev Lokalhistoriske Arkiv

Kulturhuset, Vestergade 5, 6870 Ølgod. Tlf. 05 24 50 11, lok. 5.

Åbningstid: Tirsdag kl. 14.30-17.00.

Leder: Nich. Riis, Bakkevej 17, 6870 Ølgod. Tlf. 05 24 56 51.

Så er igen opfordringen om en årsberetning kommet fra vores styrelse med »Brugsanvisning«. Der kigges i de papirer, der er udtryk for årets gang. Der skottes også til hvad der blev indberettet sidste gang - en vis variation kan jo ikke skade, selv om det er vanskeligt at variere ret meget. Der kan også opstå tanker om hvem der egentlig - bortset fra os selv - er interesseret i antallet af indkomne arkivalier, med mindre det drejer sig om noget ganske særligt, der kan have interesse udover det rent lokale.

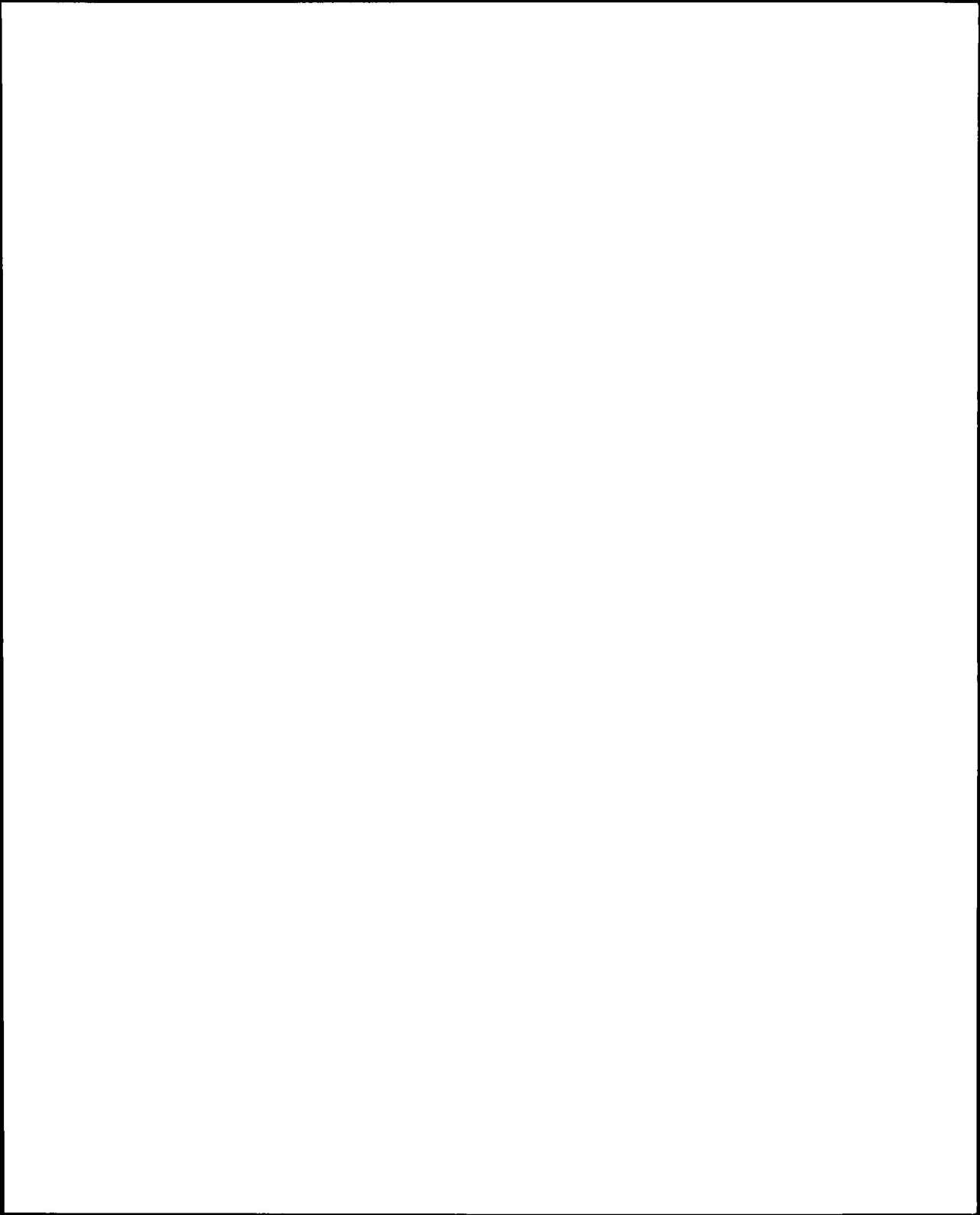
Arbejdet med at indsamle oplysninger om de første huse i stationsbyen, hvem der byggede og boede i dem, hvornår de eventuelt er blevet ombygget og hvem der har været ejere o.s.v. Dette arbejde tager længere tid end beregnet. Vi troede, at oplysningerne kunne hentes på tinglysningskontoret i Varde, men det har vist sig, at de fleste skal hentes på Landsarkivet. Mange specielle oplysninger er indsamlet, men registrering er ikke påbegyndt.

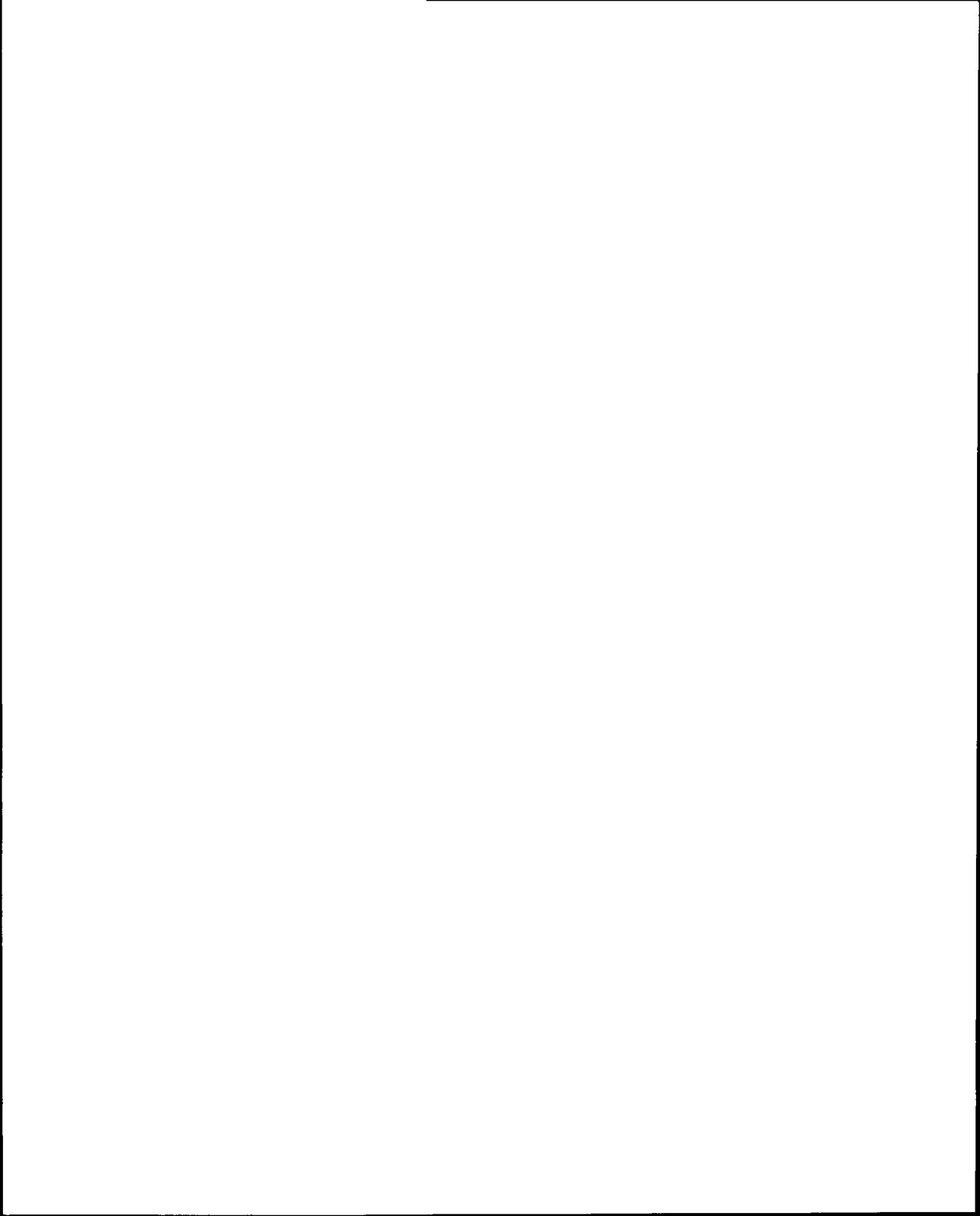
Specielle arrangementer har vi ikke haft. Dog var vi til hjælp ved et 100-års jubilæum i den lokale brugs med billeder og andre oplysninger.

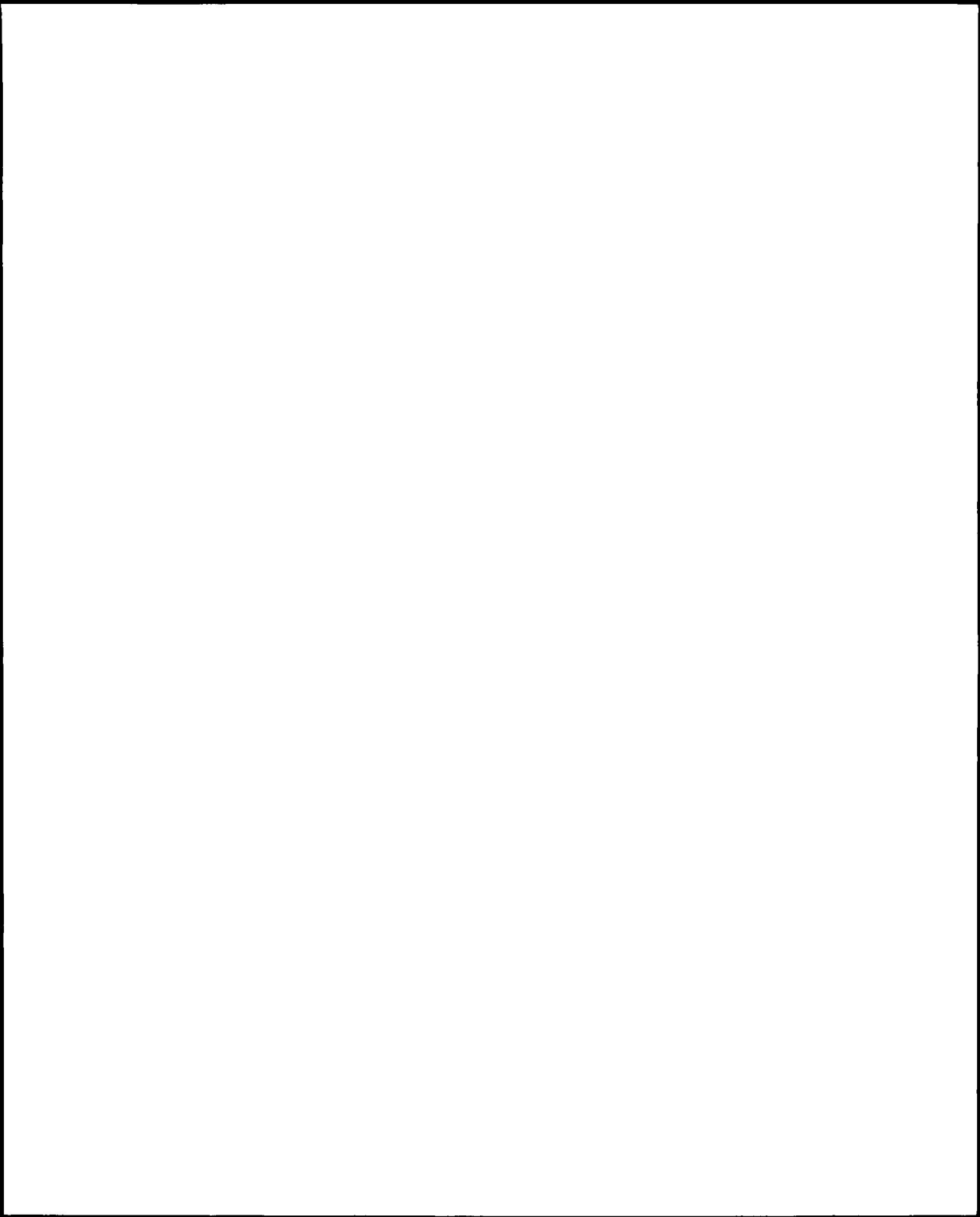
Nævnes skal også at en mangeårig arkivmedarbejder, Tage Olsen, er færdig med Ølgod sogns gårdhistorie, omfattende en periode fra 1664 til vor tid. Nu mangler kun de kære penge for at få bogen trykt og udgivet.

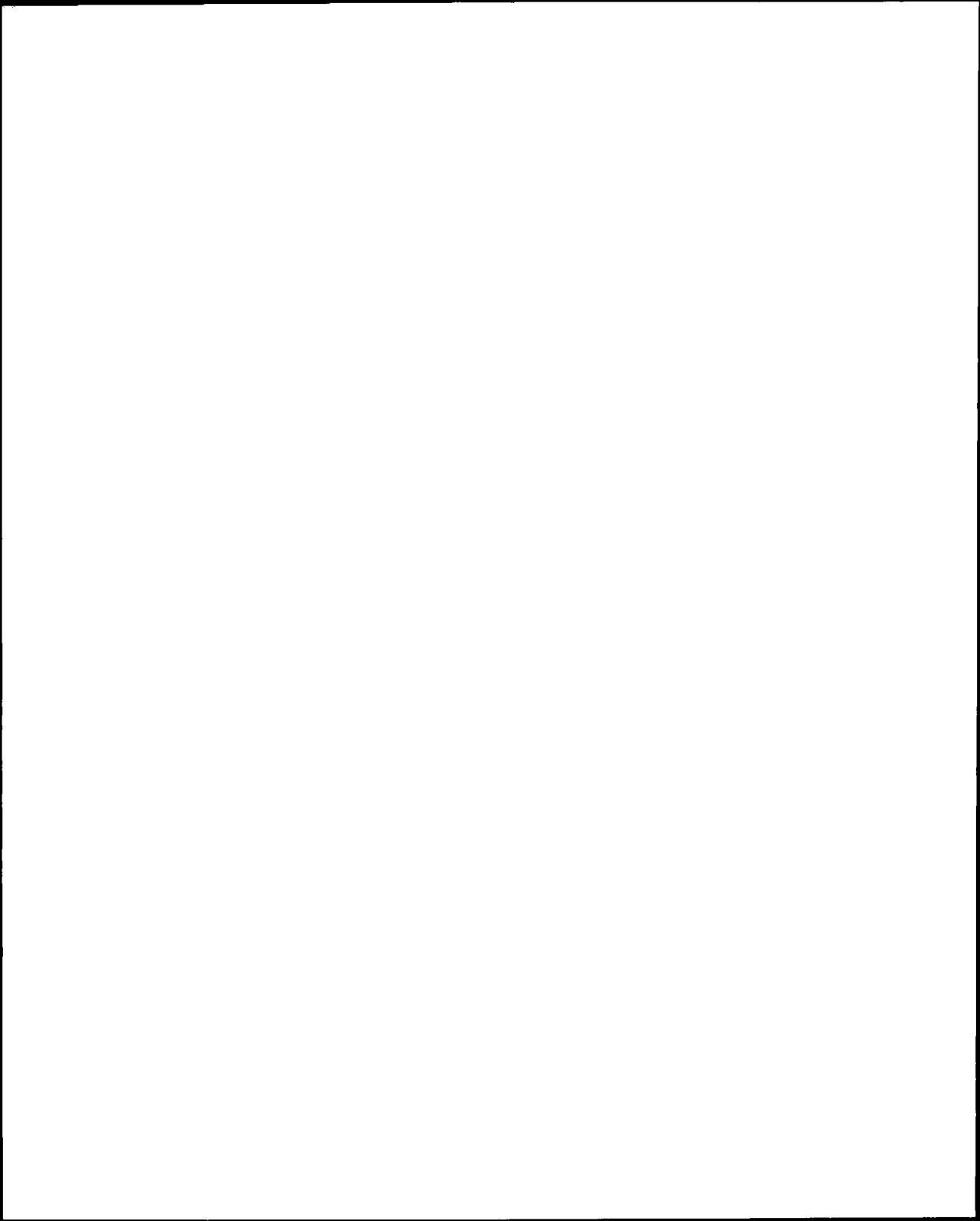
I 1987 har vi modtaget og registreret 115 afleveringer, et par interviews med båndoptager er ligeledes foretaget i årets løb.

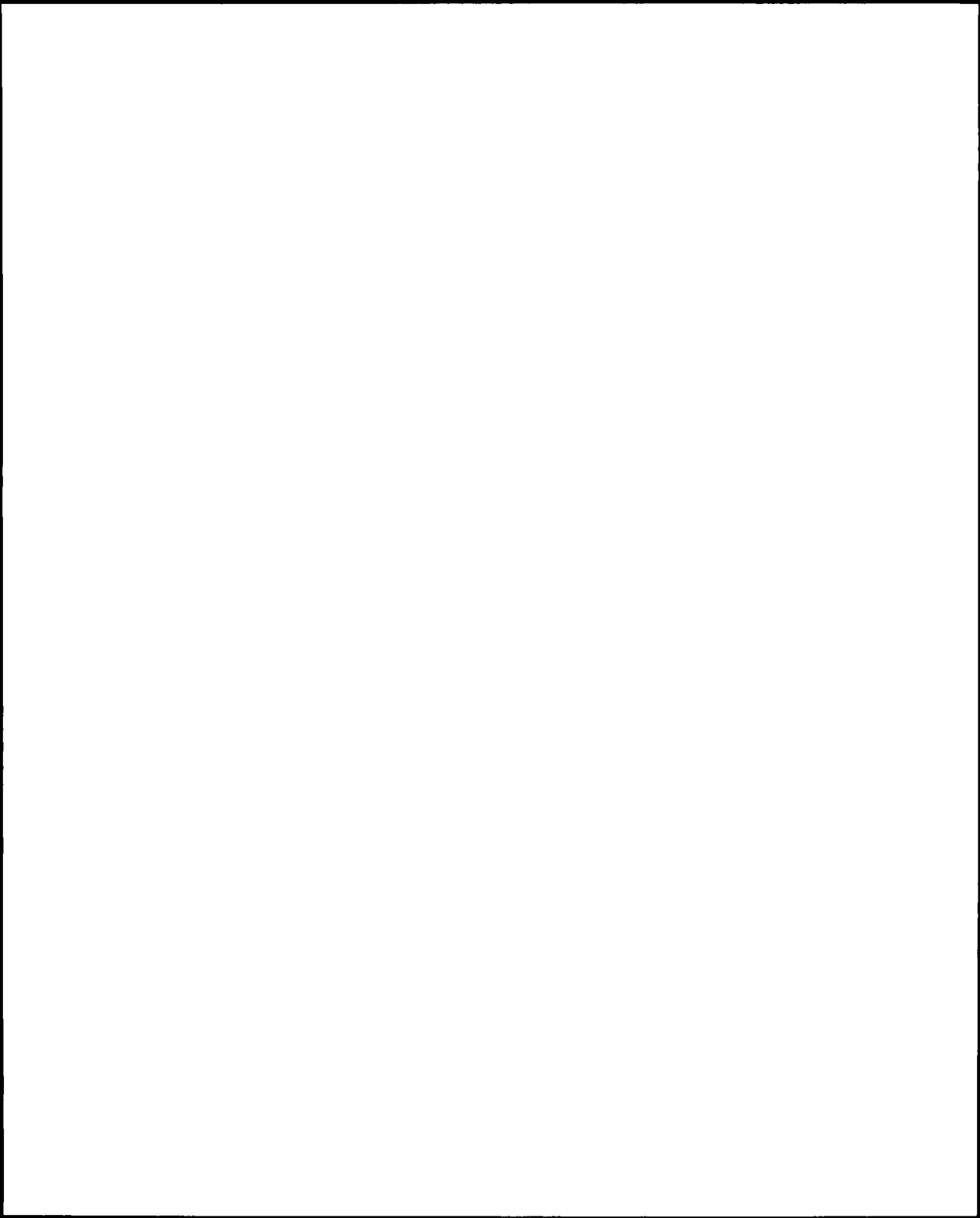
Vi har ikke noget tal på de henvendelser og besøg der har været, men med arkivdagen i Holsted i frisk erindring, overvejes det seriøst for eftertiden at føre en dagbog.

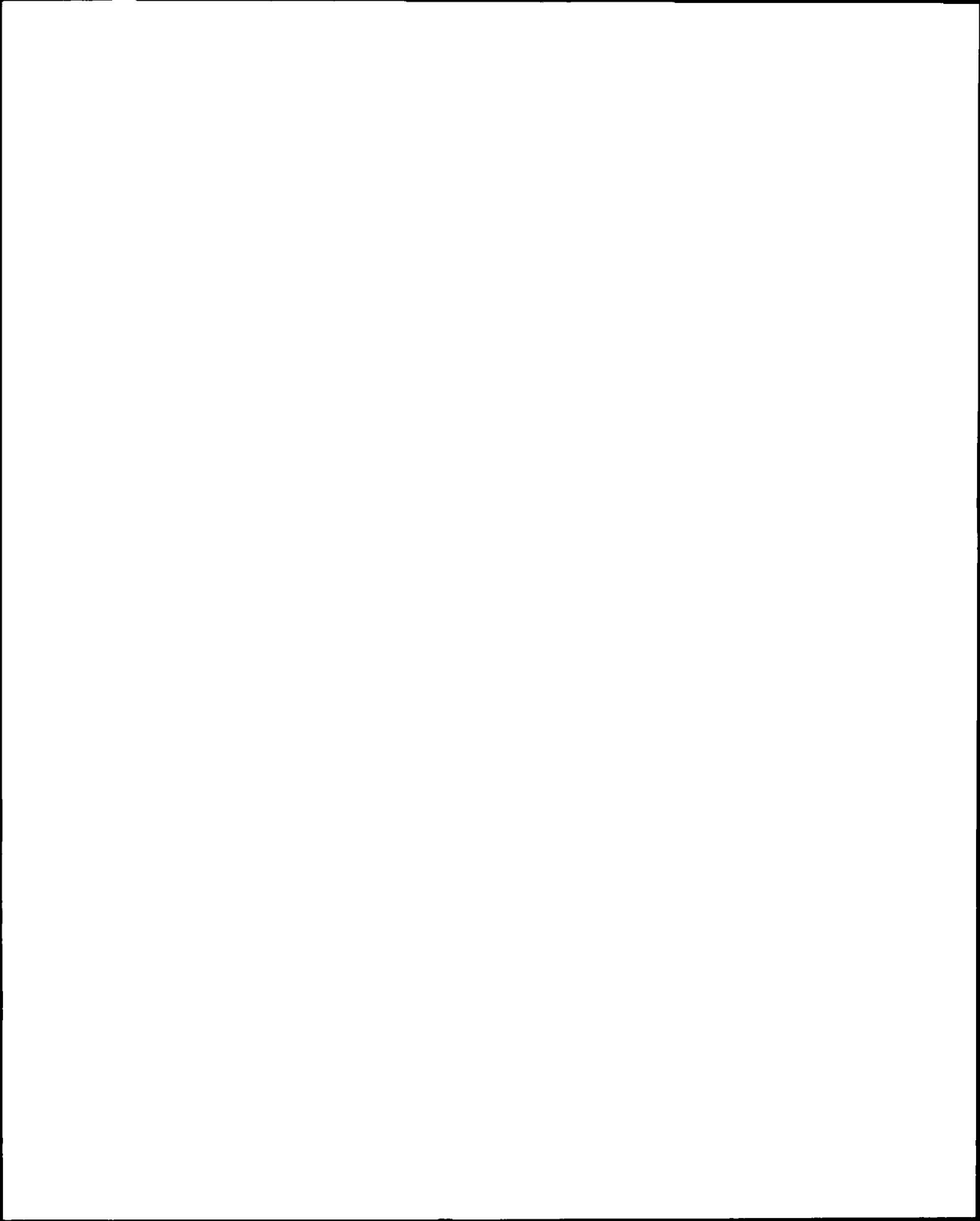

Kortudsnittene s. 156, 200 og 225 er gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 403/85).

Indhold

Valdemar Dalgård Jensen:

Træk fra min mors barndoms- og ungdomstid 145

Hans Jessen:

»En fattig og huusarm families datter«

– En afgørelse af Vorbasse-Grene fattigkommission i 1807 155

Johs. Lind:

Begravede i Vorbasse fra 1755 til 1813 160

Steffen Søndergaard:

Salen på Sønderskov 169

Per Kristian Madsen:

En senmiddelalderlig klukflaske fra Ribe domkirke 174

Frode Sørensen:

»Mens som barn på landet jeg var hjemme« 184

Søren Manøe:

Den sporløse jernbane Sdr. Omme-Ølgod-Lunde banen 199

L. G. Ipsen:

Flygtninge i Holsted og Aastrup 216

Søren Mulvad:

Faurlund - en husmandskoloni fra 1788 223

Carsten Teilman Hald:

Et vestjysk herregårdsbibliotek 228

Steen Ivan Hansen:

Om det middelalderlige stenhus på Ribe Kjærgård 239

Nekrologer:

Seminarirektor Svend Mogensen 245

Knud Høgsgbro Østergaard 246

Et udvalg af historisk litteratur om Ribe amt 248

Foreningens virksomhed 254

Regnskabet 256

Fra de lokalhistoriske arkivers arbejdsmark i Ribe Amt i 1987 . . 258

Beretninger fra amtets lokalhistoriske arkiver 265